

IX წ.

საქართველოში გაზეთი.

IX წ.

№ 22.

კვირა, 27 მაისი 1901 წელსა.

№ 22.

გაზეთის ფასი: ერთი წლით თბილისში 7 მან., ნახევარი წლით 3 მ. 50 კ., თბილისის გარეთ ერთი წლით 8 მან., ნახევარი წლით 4 მან., სამი თვით 2 მან., თითო ნომერი — სამი შური.

სკლის მოწონა მიადებს: თბილისში — «წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების» კანცელარიაში და «კვლის» რედაქციაში, საპირფარეოს ქ. № 15. ტელეფონი № 734.

თბილისის ადრესი: Тифлисъ, редакция „КВА.ЛИ“.

შინაარსი. მე-XIX საუკუნის მოღვაწენი. — ჩვენი დღევანდელი პრესა ნ. უორდანიასი. — სხვა და-სხვა ამგები. — გორესპონდენციები. — ჭიათურის ბანკი ნ. ელიაშვილი. — რუსეთის ცხოვრება. — საზღვარგარეთ. — ეუფემიას ოცნება (დასასრული) ლალონისა. — წერილი რედაქციის მიმართ ვასილი წერეთლისა. — მცირე შენიშვნა ს. ყ—სა. — რედაქციისაგან. — განცხადებანი.

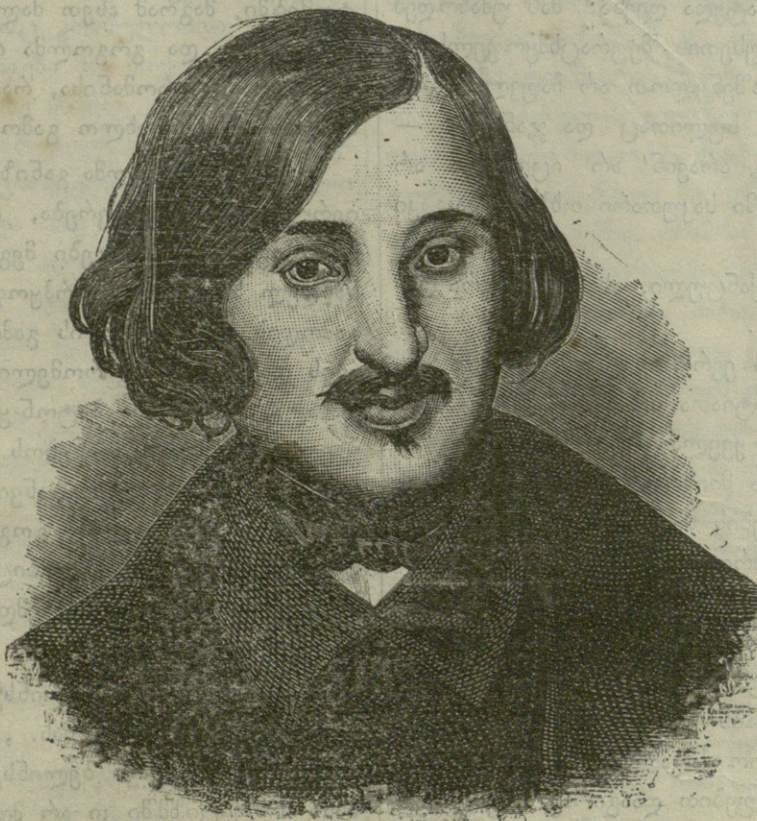
მეცხრამეტე საუკუნის მოღვაწენი.

IV. რუსეთის მოღვაწენი.

4. გოგოლი.

გოგოლი იყო ეგრეთ წოდებული ნატურალური სკოლის დამაარსებელი და დამკვიდრებელი რუსეთში. თავის ხელოვნურ ნაწარმოებებში მან საესებით დახატა თანამედროვე რუსეთის ცხოვრების უკულმართობა, საზოგადოების სრული გახრწნილება ზნეობრივი და გონებრივი, და ამნაირათ დიდი დედალი გაუწია თავის ქვეყანას თვით-ცნობიერების გაღვიძების საქმეში.

გოგოლი დაიბადა 1809 წ. მცირე რუსეთში, პალტავის გუბერნიის დაბა საროხინცაში. მამა მისი იქაური მესამედიკოსი იყო. გოგოლი ჯერ სახლში სწავლობდა, მერე პალტავაში ერთ გიმნაზიის მასწავლებელთან და 1821 წ. ახლათ გახსნილ ნეჟინის გიმნაზიაში მიებარა. იქ სწავლა მაშინ, როგორც საზოგადოათ ყოველგან რუსეთში, რაკიანათ ვერ იყო დაყენებული, ისე რომ გოგოლს გიმნაზიიდან ბევრი არაფერი გამოუტანია. ამ ხანს ხლოთ ის კარგი გავლენა

გოგოლი.

იქონია გოგოლზე, რომ მას გულში ჩაუფარდა თეატრის და ლიტერატურის სიყვარული, რადგანაც გიმნაზიაში არსებობდა მოსწავლეების წრე, რომელიც დღესასწაულებზე წარმოადგენებს აწყობდა და ხელნაწერ ჟურნალს „ვარსკვლავს“ სცემდა.

1828 წ. გოგოლმა გაათავა გიმნაზია და გაემგზავრა პეტერბურგს. ერთ ხანს დეპარტამენტში მსახურობდა, მაგრამ მალე დაანება თავი.

1831 წელს მან გამოსცა თავისი პირველი მოთხრობები „Вечера на хуторѣ близъ Диканьки“, სადაც დახატულია ცოცხალის ჰუმორით სურათები მლოროსთა ცხოვრებიდან, ის სურათები, რომლებსაც ბავშობიდან ხელადა თავის გარშემო. ახალგაზდა მწერლის ნიჭმა მაიქცია საზოგადოების ყურადღება და გოგოლი დაუალოვდა მაშინდელ ცნობილ ლიტერატორებს პუშკინს, ჟუკოვსკის და სხ. პუშკინთან დაახლოვებამ დიდი სარგებლობა მოუტანა მას. ყოველ თავის ნაწარმოებს ის ჯერ პუშკინს უკითხავდა და ისმენდა მისგან შე-

ნიშნებს. საუკეთესო მისი თხზულებების სიუჟეტი («Мертв. души», «რევიზორი»), როგორც თვითონ გოგოლი ამბობს, პუშკინმა მისცა მას*). მაგრამ ამით თავდება პუშკინის გავლენა გოგოლზე. თავის ნაწერებში გოგოლი ყოველთვის ორიგინალური იყო, მისი ნიჭი არავის ზედგავლენის ქვეშ არ ყოფილა და მან თავიდანვე საკუთარი რეალური მიმართულება შექმნა ლიტერატურაში. საზოგადოთ, გოგოლი საკვირველ მოვლენას წარმოადგენს, როგორც მწერალი. მას არავითარი მომზადება, ტეორეტიკული განვითარება არ ჰქონია, რაც არა ერთხელ დაამტკიცა თავის ცხოვრებაში, და მხოლოდ თავის ბუნებრივი ნიჭის წყალობით დასწერა ისეთი თხზულებები, რომლებმაც ეპოქა შექმნეს რუსულ მწერლობაში.

1835 წელს გოგოლმა გამოსცა თავის ახალი მოთხრობების კრებული. ამ მოთხრობებში კიდევაც გამოირკვა გოგოლის ნიჭის ხასიათი, ორი ძირითადი მისი თვისება—ჰიუმორი და რეალიზმი. ის გენიატავს უმთავრესათ რუსეთის საზოგადოების საშუალო კლასს, ჩინოვნიკობას და მემამულეებს. მის მოთხრობებში ჩვენ წინ დგას ადამიანი დაწერილმანებული, ცხოველად გარდაქცეული, რომლის ერთადერთი იდეალი—სმა-ჰამა არის, ერთადერთი დროს გატარება—მეზობლებთან დავა ან ქორიკანობა. ყველა ამ მოვლენებს ავტორი პიუმორიულად აგვიწერს, მაგრამ მის სიცილში, როგორც არა ერთხელ თვითონ ის ამბობს, ცრემლები არის დაფარული, ავტორი გრძნობს, რამდენად გათახსირებულია კაცის პიროვნება მის გმირებში და მკითხველსაც ამასვე აგრძნობინებს.

1834—35 წელს გოგოლმა დასწერა კომედია ჩინოვნიკების ცხოვრებიდან „რევიზორი“, სადაც ისეთი სიძლიერით და სინამდვილით დაასურათა თანამედროვე საზოგადოებრივ წეს-წყობილების გარყვნილობა, რომ ავტორის წინააღმდეგ ყოველ მხრიდან ატყდა დევნა: მას უძახოდენ ცილის-მწამებელს, მთელი რუსეთის შეურაცხყოფელს და სხვ. ამ მიტქმა-მოთქმას უმნიშვნელოდ არ ჩაუელია გოგოლისთვის. „მე დავიდალე სულითაც და ჯანითაც, — სწერს ის პუშკინს, — ვიფიცავ, არაინ არ იცის და არ გრძნობს ჩემს ტანჯვას... ჩემი საკუთარი თხზულებაც კი შემძულდა ახლა!“

ნერვებ აშლილი და მოქანცული, ის გაემგზავრა დასამშვიდებლად საზღვარგარეთ.

მან მოიარა სხვა-და-სხვა ევროპის ქალაქები, და ბოლოს რომში დასახლდა. პარტიათა ბრძოლა, პარლამენტი, პოლიტიკური დასები, — ყველაფერი ეს სრულებით არ აინტერესებდა მას. რომმა მიიზიდა ის ბუნების მშვენიერებით და ძველი ხელოვნების ნაშთებით.

აქ გოგოლმა გაათავა პირველი ტომი თავის რომანის „Мертвые души“ — „მკვდარი სულები“ (საბატონო გლეხს „სულს“ უძახოდენ რუსეთში). ამ რომანის შინაარსი შემდეგია: მოთხრობის გმირი ჩიჩიკოვი დადის სოფლიდან სოფელში და ყიდულობს მემამულეებისაგან მკვდარ გლეხებს, რომლებიც სარევიზიო ქაღალდებში ცოცხლებათ ითვლებიან, რომ მერე მოტყუებით დააგირავოს ეს გლეხები ხაზინაში და გაიქცეს ალებული ფულით. მაგრამ ამიტომ არ დაარქვა გოგოლმა თავის რომანს „მკვდარი სუ-

ლები“. ამ სათაურით თვით რომანის იდეა არის გამოხატული: მართლაც, მკვდარი არიან სულიერად ყველა ის ჩიჩიკოვები, მანილოვები, საბაკევიჩები, პლიუშკინები, რომელნიც ისეთის სინამდვილით დახატა ავტორმა და რომლების უმაღლესი იდეალი უშრომლად ცხოვრება, უშრომლად სმა-ჰამა არის. სულიერად მკვდარი არიან ყველა ის რომანში გამოყვანილი მაზრის ჩინოვნიკები, რომელნიც ქრთამის ალებას თავის შრომის ერთადერთ მიზნად ისახვენ და კარგათ ვახშობას — ერთადერთ ბედნიერებათ; მკვდარი არიან სულიერად ყველა ის №-ს ქალაქის ქალები, რომელნიც „მოდის“ კაბების ჩაცმის და ერთმანეთზე ქორების შეთხზვის მეტზე არაუფრზე ფიქრობენ.

გოგოლი თვითონ, პირადად, არ იყო წინააღმდეგი ბატონ-ყმობისა მაგრამ მის ხელოვნურ ნაწარმოებებში დახატული ცხოვრება, ბატონ-ყმურ ურთიერთობაზე აღმონაცენი, საუკეთესო მაჩვენებელი იყო არსებული წეს-წყობილების უკუღმართობისა. „მკვდარი სულების“ პირველი ტომი 1842 წ. გამოიცა. გოგოლი თვითონ ჩამოვიდა რუსეთში ამ რომანის გამოსაცემათ, და შემდეგ ისევ რომში დაბრუნდა. ამ დროიდან წყდება გოგოლის მოღვაწეობა, როგორც მწერალის-ბელეტრისტის. „მკვდარი სულების“ დამთავრება მან ვეღარ შესძლო. პირველი ტომის გამოცემის შემდეგ მის სულიერ მდგომარეობაში დიდი ცვლილება მოხდა. რელიგიური გრძნობა, რომელიც მას ბავშობიდან დედისაგან ჩანერგილი ჰქონდა, ახლა მისტიციზმით შეეცვალა. მას მოეჩვენა, რომ ყველაფერი, მისგან დაწერილი, ცოდვას წარმოადგენდა ღვთის წინაშე, და რომ ის ცხოვრების ცუდი მხარეების აღწერით რყვნიდა საზოგადოებას. და აი, გოგოლმა მოინდომა ცხოვრების იდეალურ მხარეების მონახვა და აღწერა „Мертвые души“-ს შემდეგ ტომებში. მაგრამ ესეთ ძალ-დატანებას ვერ დაემორჩილა მისი ნიჭი, და გოგოლმა რამდენიმეჯერ დასწვა მეორე ტომი თავის რომანისა, რადგანაც იდეალური გმირების სურათი უსიცოცხლო გამოუღიოდა.

მაშინ გოგოლმა განიზრახა ცოდვების შესანანებლად იერუსალიმს გამგზავრება, და იქ წასვლის წინათ გაიქცა წიგნი. «წერილები მეგობართან», სადაც თავის წინანდელ ნაწერებს უარპყოფს და ზნეობის მქადაგებლად გამოდის. ამ წიგნში ის გამოდის ყველა იმ უსამართლოების დამცველად, რომელიც თვითონ ისეთის საესებით დახატა, ურიგდება ბატონ-ყმობას, იწვევს საზოგადოებას ყველაფერს თავი დაანებოს და მიეცეს საესებით რელიგიას, ზნეობრივ თვით-განვითარებას.

ამ წიგნმა გააოცა გოგოლის ყველა მეგობრები თუ წინათ „სლავიანოფილებიც“ და „ზაპადნიკებიც“ განუწყობდათ თაყვანს სცემდენ მას, ახლა მათი გრძნობა მის წინააღმდეგ შევრთდა.

აკსაკოვმა და ბელინსკიმ ორივემ მხურვალე პრეტესტები გაუგზავნეს მას. „თქვენ ვერ შეგინიშნავსთ, — წერდა მომკვდავი ბელინსკი გოგოლს, — რომ რუსეთის ხსნა მისტიციზმში კი არ მდგომარეობს, არამედ ცივილიზაციის განვითარებაში, განათლებაში, ხალხში ადამიანური ღირსების გრძნობის გაღვივებაში... ჩვენ ქვეყანას ახლა სამართალი და კანონი ექირვება, ყველაზე უფრო ცხოველი და ნაციონალური კიახვები რუსეთში ახლა გლეხების

*) პუშკინის შესახებ ჩვენ გასულ წელს გვქონდა «კვალში» ჰერილი და ამიტომ ახლა აღარ ვუბრუნდებით მას.

განთავისუფლება, პიროვნების ხელ-უხლებლობა არის... და ამისთანა დროს დიდებული მწერალი, რომელმაც თავის საკვრველ თხზულებებით დანახვა რუსეთს თავი, როგორც სარკეში, გამოდის წიგნით, რომელშიაც სწავლის მხეც-მებატონეს გლეხების ცარცვას... თქვენ რომ ჩემი მოკვლა მოგდოვებოდათ, მაშინაც არ შემძულდებოდით ისე, როგორც ამ წიგნისთვის შემძულდით... მათრახის მქადაგებელი, სიბნელის მოციქული, თათრის წესების დამცველი, რას ჩაღიხართ თქვენ? დაიხედეთ წინ, თქვენ უფსკრულში ვარდებით!

ამ წერილმა დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა გოგოლოლზე, მაგრამ მისი გამობრუნება შეუძლებელი იყო. მისტიკაში უფრო-და უფრო ღრმა ფესვებს იღვავდა მის გულში და 1852 წელს ის გარდაიცვალა მოსკოვში.

ჩვენი დღევანდელი პრესა.

1.

ქართულ პრესას ჩვენ შარშან ვრცლათ შევხვით და გამოვთქვით ის აზრი, რომ დღევანდელი პრესა არ შესაბამება დღევანდელ ჩვენ ცხოვრებას და საქიროა მისი განახლება, ჩვენი ერის მოწინავე ხალხის თანდათან განვითარება, გაცნობიერება, დაბალ საფეხურიდან მაღლა ამოყვანა და შეგნებულ რაზმით გადაქცევა — აი რას უნდა ელტვოდეს მწერლობა, აი მისი დროა — დაეწყოს ჩვენ მაშინ. მას შემდეგ განვლო რამოდენიმე თვე და ჩვენს პრესასაც ერთი ახალი ორგანო შეეძინა, ეს არის განახლებული „ცნობის ფურცელი“.

„ცნობის ფურცლის“ განახლება მოხდა განსაკუთრებულ პირობებში. ჩვენ საზოგადოებას თავი მოაბეზრა თავისი უძრაობით და უშინაარსობით ჩვენმა მოხუცებულმა „ივერია“ და თუ მაინც კითხულობდა — ეს იმიტომ რომ დღიური ამბების გაგება მას მიუცილებელ მოთხოვნილებათ გადაექცა. მეორე მხრით, პრესის ჩამოქვეითება დაეტყო ადგილობრივ რუსულ გაზეთებსაც; რუსულის მკოდნე ქართველ მკითხველს აღარც რუსული გაზეთები აკმაყოფილებდნ და ასე მომზადდა ნიადაგი ახალ ორგანოსათვის. ამისათვის ადვილათ ასახსნელია ის სიხარული და კმაყოფილება, რომლითაც ყველა ჩვენ „ცნობის ფურცლის“ დაბადებას შეხვდით. მისი მოწოდება იყო სავსებით შეგნო ჩვენი პრესის ეს ძირითადი ნაკლებეანება და მკითხველის გაზრდილი და განახლებული მოთხოვნილებები დაეკმაყოფილებია. მას უარი უნდა ეყო არსებული გაზეთების უაზრობა და უძრაობა და ნამდვილ ცოცხალ, თანამედროვე მიმართულების გაზეთათ გამოსულიყო. ახალი ამბავი და ახალი აზრი — აი რით უნდა მივებრო მას საერთო ყურადღება და მოვპოვებია საერთო თანაგრძობა.

შეასრულა მან ეს? გაამართლა მან საზოგადოების მოლოდინი? არის „ცნ. ფურ.“ ისეთი ორგანო, რომლის დაარსებას ჩვენ კიდევ გასულ წელს ვნატობდით? ყველა ამას ჩვენ გავიგებთ მისი განხილვისაგან.

ეს ნახევარი წელიწადია, რაც ის განახლებულათ გამოდის. ეს დრო ყველა გამოცემისათვის საკმარისია თავის თავის გასაცნობათ და თავის გულის წადილების გამოსათქმელათ და აი ამ ხნ ს განმავლობაში ჩვენ გულ-

მოდგინეთ ვათვალიერებთ „ცნობის ფურცელს“ და ახალი ამბავის მეტს ვერას ვპოვებთ. ის ძლიერ ჩქარი და მაღალი ცნობების გადმოცემაში, რაც მის რეპორტერთა ღირსებას შეადგენს. სამაგიეროთ ძლიერ მდარეა აზროვნებით, რაც მისი რედაქციის სისუსტეს მოასწავებს. ქართულ ენაზე ჯერ არ ყოფილა ისეთი გამოცემა, რომელიც თავისი თეორეტიკული ნაწილით ანუ აზროვნებით ისე ღარიბი იყოს, როგორაც „ცნობის ფურცელი“. თვით გაზ. „ივერია“ კი თავის არსებობის პირველ ხანებში ბევრს ლაპარაკობდა ამა თუ იმ კითხვის შესახებ და თავის მიმართულებას გამორკვეულ კალაპოტში ასხამდა შეიძლიათ იმას არ დაეთანხმოთ, მაგრამ იმას მაინც გატყობანებდათ, თუ ვისთან გაქვთ საქმე. „ცნობის ფურცელი“ კი ისე უფრთხის თავისი აზრის გამოთქმას, თავისი პრინციპების გამომჟღავნებას, რომ არ იცია, რანაირ მიმდინარეობასთან გაქვს საქმე. აქ თქვენ შეხვდებით ერთათ ერთ ბ. არ ჯორჯაძის წერილებს, რომელნიც ეხებიან „საქირ-ბოროტო კითხვებს“ და ამათ ასე თუ ისე არკვევენ. მაგრამ რედაქცია თავის მხრით ზოგ ამ წერილთაგანს ისეთი შენიშვნებს უკეთებს, რომ გვაგებინებს, ბ ჯორჯაძე რედაქციის წევრი არ არისო*)“. ცხადია ბ. ჯორჯაძის წერილების დახასიათება სრულებით არ ნიშნავს რედაქციის დახასიათებას და მაშასადამე „ცნობის ფურცლის“ მიმართულების გაგებას. ბ ჯორჯაძის ნაწერებს ჩვენ შევეხებით მეორე წერილში, ახლა კი შევუდგეთ იმ მცირე მასალის საშუალებით, რასაც გაზეთი გვაწვდის, თვით რედაქციის სახის ვათვალიწინებას.

აქ ჩვენ, გარდა პირველი საპროგრამო წერილისა, რომელიც, ჩვეულებისამებრ, ერთ დიდ დაბრებას შეადგენს, ვერც ერთ პრინციპიალურ წერილს ვერ ვხედავთ. ამისათვის, პრინციპი, დედა-აზრი აქა-იქ უნდა ეძიოთ და ეგებების საღმე რასმეს ამის მსგავსს წააწყდეთ. აი, მაგ., გაზეთის ბაირალტარი, ბ. კ. აბაშიძე, ერთ თავის „პესნიმისტურ“ სტატიაში რას სწერს: „მეცხრამეტე საუკუნე ევროპის ქრისტიანულის კულტურის დგემის ხანათ უნდა ჩაითვალოს, ისე როგორც ძველის ბერძნულ-რომაულის კულტურის — უკანასკნელი საუკუნეები. ასეთი შედარება მეცხრამეტე საუკუნისა რომისა და საბერძნეთის დაცემის ხანებთან ძალა-უნებურათ მოგადგება კაცს ენაზე“ (№ 1347).

თუ ეს შედარება მართალია, გამოდის რომ გასულ საუკუნეს ევროპა დაუცია, გაუთახსირებია, ისე როგორც ბოლო საუკუნეებში რომს და საბერძნეთს მოუვიდა. ძველი ქვეყნის კულტურის დანგრევას თან მოჰყვა თვით ამ ქვეყნების და მათი ერების დანგრევა; მაშასადამე „ქრისტიანული კულტურის დარღვევასაც“ მე-XIX საუკუნეში მოჰყოლია თვით ქრისტიან-ქვეყნების (ევროპის) დანგრევა; აქამდის ყველას ეგონა, რომ მე-XIX ს-მ ააყვავა და აალორძინა მთელი კაცობრიობა. ახლა კი „ცნობ. ფურცელი“ გვატყობინებს, ყველა ეს ქორია, მე-XIX ს-მ დააქცია იგივე კაცობრიობა!

რაკი ეს სასტიკი საუკუნე ასე საშინლათ მოეპყრო ბუმბერაზს ევროპას, რასაკვირველია, ჩვენ, პატარა ერ,

*) მაგ., ერთ წერილს რედაქცია შენიშნავს: „ამ წერილში აღძრულ საყურადღებო კითხვებს შემდეგ დაუბრუნდებით“ (№ 1358), თუმცა არ დაბრუნებია კი; მეორეს: „ჩვენ არ ვეთანხმებით პატივცემულ ავტორის აზრს ქალაქის თვითმართველობისათვის ბრძოლის ნაციონალურ ნიადაგზე დამყარების შესახებ“ (№ 1427).

დიდ ხეივანს არ დაგვყრიდა და სამარის კარებამდის მიგვიყვანდა. აქედან წარმოშვა ის დაუსრულებელი წყველა-კრულვა ჩვენი აწყობისა, რომელიც ასე ხშირათ გაისმის „ცნობის ფურცელში“, მაგრამ საკვირველია ის რომ ვაზეთის რედაქცია სულ მთლათ არ ეთანხმება თავის თავს და თუმცა ამის შესახებ თვით „ცნ. ფურცელში“ ხმა ვერ ამოუღია, სამაგიეროთ მეორე მის გამოცემაში „მოამბეში“ გადასულა და იქ „ცნობის ფურცლის“ წინააღმდეგ გამოუღლაშქრნია. აი რას სწერენ აქ:

«ჩვენს დროში სშიდად გვესმის გადაჭარბებული შესანიშნავსტურბი მთაქმა, მკრამ ჩვენის ფიქრით, შესანიშნავი იკიწყებენ ორს გარემოებს: ერთი ის არის, რომ ჩვენი ქვეყანას ხალხს ეკონომიკურ ცხოვრებას იწყებს, ძველი ნადავლი ირღვევს და ახალი ნადავლი იკიდებს ფეხს; ამ გვარს ებრძობაში ჩვეულებრივია ერის დასუსტება და სულადი გაღარბება, მკრამ, ეს მსოფლიო დროებაა, რადგანაც დაწყებულია განკითხვათაებას ვერ შეახერხებს. » (№ 2, შინაური მიმოხილვა).

და რადგანაც „ცნობის ფურცლის“ და „მოამბის“ რედაქცია, ყველამ იცის, ერთი და იგივეა—ო—გვეუბნებიან თვით რედაქტორნი („ცნობის ფურცელი“ № 1356), აშკარაა ეს რედაქცია თავის თავს ეომება, ანუ მისი ერთი წევრი მეორეს ებრძვის და ასე მკითხველთა აზროვნებაში არეგ-დარევა შეაქვთ. კაცს ვეღარ გაუგია, რომელი ორგანოა მართალი, ვაზეთი თუ ყურნალი, თუმცა ორივეს „რედაქცია, ყველამ იცის, ერთი და იგივეა“. ეს თავის თავთან ბრძოლა ვერაფერი სასახელოა რედაქციისათვის, თუნდაც ის სულ „ახალგაზდათაგან“ იყოს შემდგარი, და აი, ეს ბრძოლა „ცნ. ფურ.“ რედაქციის ნიშნობლივი თვისებაა: რასაც ერთ ალაგას იტყვიან, მეორე ალაგას უთუოთ დაარღვევენ და, უქველთა, ეს თავისი ხასიათი კარგათ იციან, რომ ასე უფთხილდებიან თავისი აზრის გამოთქმას.

«ამ ბოლოს დროს, კეთილდობთ გასეთში, ინტელიგენტის სახელი და უფრო დიდი დროის ქონა მეტად აღეგებს და აზრებს ჩვენის საზოგადოების ერთ-ერთ ნაწილს; ეს ნაწილი შესდგება რადიკალური და დამახინჯების, რომელნიც განსაკუთრებულს, განსაკუთრებულს და ამიტომ ზოოლოგიურათ მეტად საინტერესო ტიპს წარმოადგენს დამახინჯ კლასში (№ 1417).

ე. ი. „ზოოლოგიური ტიპი“ ყოფილან ისინი, ვინც ჩვენებურ ინტელიგენტს იწუნებს. მაგრამ ასეთ „ზოოლოგიურ ტიპს“ ვხედავთ სწორეთ ამავე ვაზეთში. აი რას ვკითხულობთ აქ:

«აი ამ უხერხულ გონებით დასურვალა დღევანდელა ჩვენა დაავადმყოფებული, გადაგვარებული განათლებული ნაწილი ჩვენი საზოგადოებისა, ანუ ინტელიგენცია, მისი გონება იმ გუქსა ჰგავს, რომელსაც სუგუნო დიეტა აქვს განწყობული» და სხ. (№ 1366).

თუ კი ჩვენი ინტელიგენცია ასე დასენიანებულია (რაც ჩვენ არ ვგჯერა), ცხადია, ყოველ რიგთან კაცს ის უნდა აღეგებდეს და არა ახარებდეს. და თუ ის მაინც „ზოოლოგიური ტიპია“—მაშ ის პირველათ თვით „ცნობის ფურცლის“ თანამშრომელთა შორის უნდა მოინახოს და მერე სხვაგან. საკვირველი ის არის, რომ რედაქცია ხშირათ არ ესმის თვითონ ის, რაც მის ვაზეთში

იბეჭდება და ცდილობს მკითხველსაც უკუღმა გააგებინოს. მაგ., ბ. აბაშიძემ ერთ თავის წერილში „ლიცია“ განადიდა ბ. ზურაბიშვილი და მისი ბელეტრისტული ნიქი ისე დაახასიათა, რომ, თუმცა „ხორციელი კაცი ვერ გაიგებდა“, მაგრამ „დიდი რამე“ კი მოახვია თავზე. ეს შენიშნა თავის დროზე „კვალმა“ (№ 2). ამის პასუხათ „ცნ. ფურ.“ განაცხადა, რომ ბ. აბაშიძეს სრულიადაც არ განუდიდებია ზურაბიშვილი, ეს „კვალის“ შეთხზული ქორიარ“ (№ 1356), მაგრამ რედაქციის ასეთ აზრს არღვევს თვით ბ. აბაშიძე, როცა სწერს: ბ. ზურაბიშვილი თავის „სოციალოგიკურს, ესტეტიკურს და ფილოსოფიურ“ უტიულებით გამამტკიცებელია“ შიო არაგვისპირელის სკოლისათ (№ 1418). აშკარაა, ბ. აბაშიძის აზრით ბ. ზურაბიშვილს „ფილოსოფიური“ ეტიუდები უწერია, და მასასადამე „დიდი რამე“ გაუკეთებია, ხოლო რედაქცია მას არ ეთანხმება და თავის მხრით აცხადებს ბ. აბაშიძე სრულიათ არ აღიღებს ზურაბიშვილს! ამაზე უფრო უკუღმა გაგება შეიძლება? წერილის ავტორი ამბობს, მე ღიდათ ვაქვებ ამა და ამ პირსო, ხოლო რედაქცია კი ჩაფრენია, არა, შენ არ აქვებო! ეს ხდება უქველათ იმიტომ, რომ „ცნ. ფურ.“ რედაქციას რცხენია ბ. აბაშიძის ასეთი აზრებისათვის და სურს მკითხველის წინაშე მას (და მით თავისთავსაც) ბოდიში მოხადოს. მარა ერთი ვიკითხოთ: რატომ ათავსებენ ვაზეთში ესეთ წერილს, რომლის თანახმა თითონ არ არიან? თუ ვაზისხენებთ „მოამბეში“ დასტამბულ ზემოთ მოყვანილ წერილს ბ. აბაშიძის პესნიმიზმის წინააღმდეგ, ვაგვებთ, რომ „ცნობის ფურცელში“ ბ. აბაშიძეა ყოველად ძლიერი და წინააღმდეგობას ვერ უბედავენ, ე. ი. რედაქცია ერთი აზრის და მიმართულების ხალხს კი არ შეიცავს, არამედ სრულიათ სხვა დასხვათ და ამიტომ ისინი მოპირდაპირე მხარეებისაკენ მიიწევ-მოიწვიან. და რადგანაც ეს მიწევ მოწევა ერთ და იმავე ალაგას ხდება, ამიტომ ეს ალაგიც არეულ-დარეულ სახასიაზს წარმოადგენს. ამით აიხსნება ის, რომ დღემდის ვერავის გაუგია, რა გზას ადგია და რას ქადაგობს „ცნობის ფურცელი“. ის ხან ძველებს მივარდება*), ხან ახლებს, სურს, ვითომ რაღაც შუა ადგილი დაიჭიროს, მაგრამ ამას ვერ ახერხებს და ისევ სრულიად „უადგილოთ“ რჩება.

განსაკუთრებით საყურადღებოა „ცნობ. ფურ.“ წერილები ქუთაისის შესახებ. აქ არეულ დარეულობას თანახლავს წმინდა ბავშური მოსაზრება და გვიკვირს რა ადგილი აქვს ამ „უჩინიკურ“ ვარჯიშობას ვაზეთში.

«ქუთაისის ინტელიგენციას, სწავის გასეთა, ტუელად ვინმე სწამებს უბრინციობასა და პროგრამის უქონლობას ამა გადათავადიკეთ (ჩვენ. კესტიკია), თუ უკუგეთის კბილებს არ უდრეკს ამ ინტელიგენციას მსოფლიო იმასიკას, რომ იგი მომსრება ნაფიც მსახურეთა და კრების ინსტიტუტისა...» (№ 1398)

აი ახირებული საბუთი! „ჩვენომ ვესტ“ ღანძლვა თურმე გაღანძლულის პრინციპის და პროგრამას დამამტკიცებელი საბუთია! და თუ ერობის მომხრეობა პრინციპს მოასწავებს, მაშ „კალისტრატე“ პრინციპის კაცი

*) განსაკუთრებით ამოიჩვენა ბ. გოგუაშვილი და ეს არა რაიმე პრინციპისათვის, არამედ უბრალო „შენ-ჩემობის“ და „გულის მოფხანისათვის“...

ყოფილა, ვინაიდან ისიც ერობის მომხრეა. განა ამის თქმა სურდა გაზეთს? უეჭველია მას სურდა «ოპოზიციის» შექმნა და ეს უბრალო ხელობაც ვერ მოუხერხებია! მაგრამ ამას კიდევ ვილა ჩივის, რომ მეორე ალაგას ერთიანთ არ დაერღვია თავისივე ნათქვამი და იგივე ოპოზიცია ფეხ-ქვეშ არ გაექელა; აი მისი სიტყვები: „აქამდის ქუთაისში ბრძოლას შრომითა ბრძოლა არ ეოქმას, არამედ ბრძოლა რიგიანობისა, წინააღმდეგი ურიგობისა და ამიტომ შეიძლება ოპოზიციას გარკვევით არც კი ჰქონდეს შემუშავებული რაიმე პროგრამა (ვის გაახსენდება მაგისტანტები?), მაგრამ თავისი ბელადი ყველა საქმისათვის კი დროზედ უნდა ჰყოლოდა ამორჩეული“ (№ 1410, ფელეტონი).

ხვეთ ოპოზიციას პროგრამაც ჰქონდა და პრინციპიც, აქ კი ყველა ეს გაპარვია და ხელში შერჩენია უბრალო „რიგიანობა“!

ამ „უპროგრამო“ „რიგიან“ ხალხს ასე არიგებს „ცნობის ფურცელი“: „ყველა საზოგადოების წევრი, ვინც კი ხელდას მანვე კაცის უკეთურ საქციელს, ზოზლით, უბატონოვროვით ეპყრობა მას: ხელს არ ართმევს, თავს არ უკრავს; არავითარ საპატრიო ადვილზე არ იკარგება. მხოლოდ ამნაირათ შეიძლება გასწორება და განდევნა საზოგადო ასპარეზიდან ზოგიერთი კაცების, რომლებიც აფეხებენ, აბრკოლებენ საერთო საქმეს“ (№ 141, იხ. აგრეთვე № 1399).

როგორ მოგწონთ ეს „ხელის ჩამორთმევის“ ბრძოლა! „უპროგრამო“ ხალხს მეტს, რასაკვირველია, ვერ მოეთხოვთ, მაგრამ ფიქრი იმის შესახებ, რომ ხელის ჩამორთმევილობით შეიძლება საზოგადო ასპარეზზე ლელოს გატანა— რას მოასწავებს თუ არა მთქმელის სრულ უსუსურობას? ასეთი დარიგების საქადაგებლათ განა გაზეთის გამოცემა იყო საჭირო?

ამ „უპროგრამო რიგიანმა“ გაზეთმა რამდენიმე მოწინავე წერილი უძღვნა „უპროგრამო რიგიანი“ ხალხის მეთაურს ბ. ზდანოვიჩს და ჩააცვდა, — მარგანეცის მრეწველობასთან ერთათ ქუთაისის მეთაურობაც თუ არ იტვირთვ, დავილუპებითა. აი გაზეთის საარაკო საბუთიც: „პირველათ ყოვლისა, მგონი, არაფრათ დაუშლის ქალაქის თავობა თავისი საქმის (მარგანეცის მრეწველობის) წარმართვას, მეორე, ეგრევე რომ ყოს (ე. ი. კიდევაც რომ დაუშალოს), ეს მსხვერპლა უნდა მოუტანოს ბ. ზდანოვიჩმა უსათუოთ თავის ქვეყნის კეთილ დღეობას!) და თავის პარტიას“ (№ 1398).

ხომ ხედავთ, მარგანეცის მრეწველობის შეფერხება თურმე ქვეყნისათვის სასარგებლო ყოფილა! ბ. ზდანოვიჩი უთუოთ ქუთაისის თავათ შეიქნეს, თუნდაც ამას იმერეთის უმთავრესი მრეწველობის დანგრევაც მოყვეს! აი, როგორ ყვარებიათ იმერეთი „ცნობის ფურცლის“ ბიბლიოტეკით! აქედან განა ცხადი არ არის, რომ ესენი თავის მეგობრების ასამაღლებლათ აღარაფერს არ ერიდებიან და პიროვნებას საქმეზე მაღლა აყენებენ? ზდანოვიჩის პარტიას (ე. ი. თვით „ცნ. ფურცელს“) უნდა ენაცვალოს შავი-ქვის მრეწველობათ! ამას ქადაგობს გაზეთი, გაზეთი მართალია „უპროგრამო“, მაგრამ „რიგიანი“! ეს არის რიგიანობის დაცვა?

ამნაირათ, აზრის სრული სილატაკე და უპროცინობა, ლოდიკური არე-დარევა და შეუსაბამობა, რაიმე მი-

მართლებების უქონლობა და მხოლოდ თავისი მეგობრების à tout prix ამაღლება— აი განახლებული „ცნობის ფურცელი“, აი მისი რედაქციის სახეობა.

და თუ ეს მართლა ჩვენი „დიპლომაიანი ინტელიგენციის“ ორგანოა, როგორც თვითონვე ამბობენ, ცხადია, ბ. აბაშიძე მართალი ყოფილა, როცა ამ ინტელიგენციას ისეთ საშინელ ბრალსა სდებდა და მის „ავთ-მყოფობას“ ქვეყანას აუწყებდა...

ნ. ჟორდანი.

სხვა-და-სხვა ამბები.

კვირას, 20 მაისს, ქვაშეთის წმინდა გიორგის ეკლესიაში ეგნატე ინგოროყვას (ნინოშვილის) სულის მოსახსენებლათ გადახდილ იქმნა წირვა და წირვის შემდეგ პანაშვიდი, რომელსაც დაესწრენ ქართულ ჟურნალ-გაზეთების წარმომადგენელი და მრავალი ხალხი. ამავე დღეს, გადახდილ იქმნა პანაშვიდი ქ. ოზურგეთში და კიურდამირში.

იმერეთისა და გურია-სამეგრელოს ეპარქიის სამრევლო სკოლები აღარ იქნებიან ადგილობრივ ეპარქიების უფროსობის ქვეშ. სასულიერო სემინარიები ხსენებულ ეპარქიებს ჩამოერთვით წინათვე.

ქართულ დრამატულ საზოგადოებას გამოუცია ახალი სია ქართული პიესებისა, რომელთა წარმოდგენა ნება-დაართულია კავკასიაში.

გლაზგოს (ინგლისი) მსოფლიო გამოფენაზე კახურ ლენოს ყურადღება მიუქცევია და ძირელ მოსწონებითა. ასე რომ რამდენიმე ვაქარს უკვე შეკვირან პირობით კახურ ლენოების ინგლისში გაგზავნის შესახებ.

წარსულ ორშაბათს შესდგა კრება ბექდვითი სიტყვის წარმომადგენელთა კომისიისა, რომელსაც მინდობილი ჰქონდა გაემართა პავლიონი ბექდვითი სიტყვისა მომავალ გამოფენაზე. როგორც კრებაზე გამოიჩინა განსაკუთრებული პავლიონის გამართვას, ადგილობრივი ჟურნალ გაზეთობა ვერ შესძლებს. ამიტომ გადასწყვიტეს სთხოვონ გამოფენის კომისარიატს, რომ დაეთმოს მათ უფასოთ უმთავრეს პავლიონში 40—50 კვ. საყენი ბექდვითი სიტყვის გამოფენისათვის.

ბათომილამ სამოცი ვერსის მანძილზე ს. მურღულიის მახლობლათ ახლახან გამართეს სპილენძის ქარხანა. ქარხანაში ჯერ ჯერობით მუშაობს 400 მუშა, შემდეგ მუშათა რიცხვი ავა 2.000-დე.

გასულ იანვრისა და თებერვლის განმავლობაში ამიერ კავკასიიდან გაუტანიათ საზღვარ-გარეთ 334 ათასი ფუთი სიმინდი: ბათუმის ნავთსადგურით—220 ათასი, ფოთისა—114 ათასი ფუთი.

გზათა მინისტრის განკარგულებით ამ ზაფხულს შეუდგებიან გუდაუთისა და ოჩემჩირის ნავთსადგურების გამოკვლევას და შესწავლას. განზრახვაა გაათართოვონ და გააუკეთესონ ეს ნავთსადგურები. განსაკუთრებულ ყურადღებას მიაქცევენ ოჩემჩირის ნავთსადგურს, რად-

განაც ამ ნავთსადგურიდან გაიზიდება ტყვარჩელში დამუშავებული ქვა-ნახშირი.

ქიათურის საურთიერთო კრედიტის საზოგადოების დირექტორებათ აურონგიათ: თავ ი. გ. (კიტა) აბაშიძე, თავ. კ. პ. თუმანიშვილი და ი. ლ. ლორთქიფანიძე.

მთავრობას უკვე დაუმტკიცებია წესდება სახალხო კითხვების საზოგადოებისა ქ თბილისში და თბილისის გუბერნიაში.

ქართულ დრამატიულ საზოგადოების წევრთა კრება მოხდება პირველ ივნისს, საღამოს 8 საათზე, ქართულ თეატრის ფოიეში განსახილველი საგნებია: წარსული წლის ანგარიში, მიმდინარე საქმეები, საზოგადოების წევრთა არჩევა და გამგეობის ახალ წევრთა არჩევანი.

როგორც ვახ. „ცნობის ფურცელს“ ატყობინებენ თბილისში კიდევ არსდება თუქმე ახალი ამხანაგობა რომლის მიზანი იქნება პირიან ფასათ მიაწოდოს მსყიდველს საწოვადე.

22 მაისს დაიწყო თბილისის სათავად-აზნაურო საადგილ-მამულა ბანკის წარმომადგენელთა მორიგი კრებები, რომელთაც უნდა განიხილონ წარსული წლის ანგარიში.

წელს მოსკოვის ტექნიკურ სასწავლებლებში გაიხსნება სამი ვაკანსია კავკასიის სტიპენდიატთათვის

ქუთაისიდან გვატყობინებენ: მომრიგებელ მოსამართლემ გაარჩია 16 აპრილს მომხდარი თეატრის არეულობის საქმე და გამოიტანა შემდეგი განაჩენი: ერთს გადახდეს თუმანი ჯარიმა ან და დატუსაღებულ იქმნას ორი დღით, ორს—ხუთ ხუთი მან., ხოლო ექვსს—სამ-სამი მანეთი ან ერთი დღით დაპატიმრება.

ქუთაისის სახალხო წარმოდგენების გამმართავ წრეს შაუი ქვის მწარმოებელთა საბჭოსაგან მოუვიდა წინადადება: მართოს სახალხო წარმოდგენები ქიათურაშიაც წარმოდგენებისათვის საჭირო სახლი უკვე დაქირავებული აქვთ, რომელშიაც 200-დღე კაცი დაეტევა. სცენის და შენობის მოწყობას კისრულობს, რასაკვირველია, იგივე საბჭო. ქუთაისის წრე დასთანხმდა ამ წინადადებაზე, ხოლო საჭირო ხარჯების დასაფარავათ და აგრეთვე მომავალი სახალხო სახლის (ქუთაისში) ასაგებათ სთხოვა საბჭოს მისცეს მას ათასი მან. და აძლევს პირობას არა ნაკლებ 5 წარმოდგენის გამართვისას წლის განმავლობაში საბჭოს კი, რამდენათაც ვიცით, გადადებული ჰქონდა ამ საქმისათვის 600 მანეთი.

თბილისსა და ბათუმს შუა მოსიარულე მატარებლებში მგზავრთა სიმრავლისა გამო საშინელი სივიწროვეა, რისთვისაც მრავალ გვარი უწესოება ხდება. საჭიროა მიექცეს ამას ყურადღება და მატარებელთა რიცხვს მოემატოს.

კორესპონდენციები.

ს. ძვემო-ნიჩბისი (გორის მაზრა). არ ვიცი, მკითხველო, ს. ქვემო-ნიჩბისის არსებობა მოგესვენებთ თუ არა! ამ

სოფელზე, მგონი, ჯერ ზრესაში არც კი დაწერილა რაიმე. თუმცა სანდასან აქაც მომხდარა ხოლმე რამე საყურადღებო ამბავი, მაგრამ გამოძიებულელი უოფილა ვინმე? მგონი, არავინ! დღეის იქით იმედი მაქვს დრო-და-დრო აქაურ ამბებსაც მივრე ზახარი, გავითვალისწინო ხალხის ჭირი და ღსინი.

მარტიდან დაწყებული ამ დრომდე აქ წვიმა არავის უნახავს, რის შედეგიც იყო საშინელი გვალვა, რომელმაც ჭირნასუელს დიდი გავსჭირი დააყენა. სიმინდის დათესვა გერც კი მოასურეს—მიწა სახნისს არ იკარებდა. გვალვამ დიდი შეწუხება გამოიწვია ხალხში და იმედი მოსკოვისა თითქმის დაუკარგა. საწვევუ წულებზე სშირი ჩხუბი ხდებოდა. დედაგარცხმა იმ გვალვის დროს იწვეს სიარული ღახარესზე (ღახარესზე სიარული იმასა ქვიან, რომ ათამდე ან მეტი დედაგარცხი შეიყრიან თავს და დადიან კარდავარ, ამასთანავე მღერაინ ლექსს, რომელშიაც სთხოვენ ღახარეს და ელიას წვიმის მოსვლას); მამაკაცებმა გამოიტანეს ტუიდან თორმეტი თუმნის შუმა და შეუდგენ სამლოს მზადებას, რომელიც კიდევ მოახდინეს 28 აპრილს. ბუერი დათურა, მაგრამ ჩხუბი არავის უქნია. ის იყო კიდევ გაათავეს ღსინი, რომ დაუშვა შსაზუნა წვიმა და იმ დამეს ვარჯათ იწვიმა, მეორე დღესაც არ გაჩერებულა. ეს, რასაკვირველია, ხალხმა მიაწერა სამლოს გადახდას. საღამოზე ნიჩბურამ (ღელის სასელაა ამ ხეობაში) იწყო თანდათან მატება. ბოლოს მოვარდა იმოდენა ნიაღვარი, რომ ვაცი განცვიფრებოდა მის შესვლით. ამნაირი ნიაღვარი ერთის მეტი არავის არ უნახავს ამ ხეობაში. ის ერთი კი უოფილიყო 12 წლის წინათ. ხალხში აქა-იქ გაისმა ღახარესი, რომ ეს ხელტუეების გაჭრის ბრძლიაო. შედეგათ ამ დიდ ნიაღვარს ის მოყვა, რომ ორი კომლი ხელ უსასლ-კაროთ დასტოვა, ერთს მარანი გაუქრო, მეორეს წისკილი დაუნგრია, საბძელი გადაუტანა და სსვა, გზები გააფუჭა და ბუერს სავირე თუ სსვა შუმა მოსტაცა; ვენასუბი და სახნავი მიწები ალაგ-ალაგ მოანგრია. მართლაც, რომ ის დამე ქვემო-ნიჩბასელებისთვის იყო ჯოჯოხეთი და რაღა მარტო ქვემო-ნიჩბისელებისათვის, სოფ. სასხორიც თრთოდა შიშისაგან და ს. ძველს, მდებარეს მტკვრის პირას, სადგურ ქსანკის ქვევით, სეკორმულამ (მეორე დღელის სასელა) სომ ამნაირივე დღე დააყენა. ერთი სიტუვით, რამდენათ წვიმა სასისარულო იყო, იმდენათ სავალალო შეიქნა. მეორე დღეს, ე. ი. 30 აპრილს წყალმა დაიკლო და ხალხი შეუდგა ვინ შუშის და ვინ ტუის მასხლის ძუხნას რიყეებში.

ნიჩბისელი კვირტი.

სადგური აქსტაფა. აქ თანდათან გამწავლდა მომუშავეთა და მოხელეთა რიცხვი და ამდენ ხალხს ერთი სამკითხველო არა გვაქვს. აქსტაფელები შრომის გათავების შემდეგ ვზივართ გულზე ხელ-დაკრეფილები, უმეტესობა კი სამიეიტ-ნოშია და წითელ ღვინოს შეეჭებენ. ეს გამოიწვია უწიგნობამ, უბიბლიოთეობამ, რადგანაც თავისუფლების დროს ტუეილათ ჯდომას ვერ ითმენს ხალხი და ძალა-უნებურათ მიიმართებიან ღოთობისაკენ. ჩვენდა სასისარულოთ, წელს ამიერ-კავკასიის რეინის გზის უფროსმა ავიგო აქვე ასლო რეინის გზის სადგურთან სასწავლებელი უკვლასთვის სელმისაწვდენი, რომელშიაც ვარცა ზლომთ სწავლობენ უკვლას წოდების უმაწვილები. ძალიან ვარცა იქნებოდა, რომ ამ სკოლას ერთი ოთახი დაეთმო სამკითხველსათვის, ყურნად-გაზეთობას რამე-ნაირათ შევიძინდით. ამ საქმეში დიდი სისარულითაც შევეწოდით აქაური მუშებიც. იმედა, ამ საქმეს ყურადღებას მიაქცევენ.

არ. წ—ძე.

დგენდნ, თვით საბჭომ მოიწვია დამფუძნებლები და მოასვენა რა საქმის უითარება, სთხოვა საბჭო განეთავისუფლებინათ და თვით მიეღოთ საქმის მოწყობა. ამ რიგით, როგორც სედავთ, უმრავლესობა და საბჭო ერთმანერთს მიუგებენ და ერთი სურვილი ჰქონდათ, მაგრამ ვრებაზე სულ სხვა უმრავლესობა აღმოჩნდა, საქმე ისევე საბჭოს მიანდგეს და ყოველივე მისი წინანდელი მოქმედება მოიწონეს და დამტკიცეს; უარყვეს, რასაკვირველია, ასალი წვერემის მიღებაც. ამ რიგით, ეს ასალი ბანკიც იმავე საბჭოს ხელში მოყვა, რომელიც მსოფლოთ ეგრეთ წოდებული სსვილი მრეწველების წარმომადგენელი და მათი ინტერესების დამცველია; იმ საბჭოს ხელში, რომელსაც ისეთი რისივთ გავიცხვა გამოუცხადეს შერშინდელ ვრებაზე. საბჭოს ხელშია, იმიტომ რომ თითქმის ყველა წვერები საბჭოს მიწვეულია და ისეთი გიჟი ვინ იქნება თავისი მტრები მიიწვიოს!.. ასეთია ფაქტით და საქმის ისტორია. ასლა ვნახათ, რამდენათ სამართლიანია ესეთი მდგომარეობა, ვინ არის დანაშაული და რა შედეგი შეიძლება მოყვეს ამგვარათ საქმის დაყენებას.

როგორც მოგახსენებო, ჭიათურის პარტიათა ბრძოლა არის ბრძოლა ეკონომიური და ასეთ ბრძოლაში სამართლიანა ბრძინების ჩართვა უადვილოც არის, როგორც ცხოვრება ტვიმტვიტებს. ორივე მხარე მართალია თავის აზრით და ვერც ერთს ვერაფერში ვერ დაარწმუნებ, თუ ის მისი ჯიბის სასარგებლო არ არის. აქ ძალას ძალა უზირდაპირდება და მართალი ის არის, ვინც იმარჯვებს, ყოველ შემთხვევაში უცილობლათ უნდა მივიღოთ ის აზრი, რომ სამართლიანობაზე მსჯელობას არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს მებრძოლთათვის.

ასეთ შემთხვევაში გარეშე სასოგადოებას და მწერლობას შეუძლია ისევე მდგანელოს მსოფლოთ ერთის მოსახრებათ: რომელი პარტიის გაძლიერება უფრო ხელსაყრელი და სასარგებლოა მერმისისათვის, როგორც სასოგადოების, ისე მრეწველობისათვის, და ადვილათ შეიძლება უაღრესი და უუღმობიერესი დემოკრატიც ვი მივიდეს იმ დასკვნამდე, რომ თავისი სიმშატია, წინააღმდეგ გრძნობისა, სსვილები აქვან გადასარდას; მით უმეტეს შესაძლებელია ეს, რომ მრეწველობისათვის აუცილებელი საჭიროებას ტუხნივის განვითარება და შრომის მდგომარეობის გაუმჯობესობა და ეს ვი შესაძლებელია მსოფლოთ სსვილი წარმომადგენლისათვის, როგორც სინამდვილე ვაჩვენებს.

მეორე მოსახრებათ ყოველ სასოგადოებას, და კერძოთ ჩვენსასაც, მიღებული აქვს ეროვნული პრინციპი, რომელიც თსოფლობას, რომ ვაპიტალი და წარმოება ისევე «ჩვენ» ხელში იყოსო. ეს პრინციპი, რასაკვირველია, ბურჟუაზიულია და მის გარჩევას ჩვენ არ შეუვადებთ, მსოფლოთ აქ მოვიტანეთ მისივე აღმსარებელთა მოსაგონებლათ. ამ ორი საზომით უნდა შევედგეთ ჭიათურის საქმის გამორკვევასაც, და იქ შევახსებულ პარტიათა დაფასებას. ამის მიხედვით შეგვიძლია მოვთხოვოთ ასეთი თუ ისეთი მოქმედება საქმის მოთავეებს. ჭიათურის სსვილ მრეწველთა პარტია რომ მართლა მრეწველებს წარმოადგენდეს, მაშინ კითხვა ერთობ რთული იქნებოდა და მეტ დროს და შრომას მოითხოვდა ჩვენგანაც. ასლა ვი უკლასათვის, ვინც ცოტათი მანც დაკვირვების ჭიათურის მრეწველობას, ცხადვე ცხადია, რომ დიდი უმრავლესობა ამ ეგრეთ წოდებული სსვილი პარტიისა წარმოადგენს მსოფლოთ „სეკუნშიკებს“, ანუ მრეწველობის ჩარჩებს და მათი «მრეწველობა» მდგომარეობს მსოფლოთ ბაზრისა და სამდვილ მრე-

წველთა შორის შეამავლობაში, რისთვისაც ერთობ დიდ განსამრჯელოს იღებს; ყოველივე მათი ღონისძიება იმაზე არის მიმართული, რომ მრეწველს შეუჩინოს განკარგებული დრო და ხალის ფასათ ჩაიგდოს ხელში მისი საქონელი, ესე იგი, ისეთსავე როლს ასრულებს, როგორსაც სოფლის ჩარჩი მერუნობაში. ისეთი ფიქმა ვი სუთი არ მოიპოვება ჭიათურაში, თვით მრეწველი იყოს და თან სსვილი ვაპიტალის პარტიონი. აშკარაა, რომ ამ «სეკუნშიკების» და ჩარჩების რილი სრულებით მეტია და ყოველი შეგნებული წვერი სასოგადოებისა უნდა ცდილობდეს, განდევნოს ეს შეამავლები და ბაზარს სამდვილი მრეწველები დაუსლოვოს.

ასლა ვვილოთ მეორე საზომი, რომელსაც ჩვენი სასოგადოება დიდ ყურადღებას აქტვეს, ეს, ზვეით მოსხსენებელი, ეროვნული პრინციპი. თუ ამ მხრით შევხედავთ საქმეს, აქც ვრწმუნდებით, რომ წვერები მსოფლოთ ქართველებია და სსვილები ვი რა და რა რჯულის ვანტიურისტი არ ვინდა იყოს.

საჭიროა ისიც გავიგოთ, რით ჰქვავთ დამორჩილებული «სსვილებს» მრეწველები. რასაკვირველია ფუღით, რომელიც თანამედროვე ცხოვრების უძლიერესი ძალაა და უმაღლესი მსაჯული, წვერილი მრეწველი იმითია წვერილი, რომ ფული არა აქვს და თუ ცოტა შეხერდა მისი საქონელი, განკარგებაში ვარდება. აი, ამით სარკებლობენ ჭიათურის ჩარჩები და სულს წვდიან ამ მრეწველებს. ეს შეიგნეს უგანასკნელებმა და მოასურვეს ამათი მონობისგან თავის დასწება, საშუალებათ ვი ბანკის დაარსება გამონასეს. მაგრამ თვითვე გამოიცდეს ხელიდან თავისი ძალა მით, რომ ბანკი ისევე სსვილებს ჩაუტდეს ხელში. დამნაშაუნი არიან ისევე წვერები. აბა რა ვკუმტყუნოთ «სსვილებს», ან მათ ორგანოს — საბჭოს, თუ ისინი იაფი და ხელ-მისაწვდომი ვრედიტის*) წინააღმდეგნი იყვნენ, შემდეგ ცდილიყვენ, თუ ბანკი დაარსდეს, ისევე ჩვენ ჩავიგდოთ ხელშიო, «ლუკმა გავარდეს ჯამში ჩავარდესო». გასამტყუნარია აქ სასოგადოთ წვერილ მწარმოებელთა პარტიაა, რომელმაც დიდი დაუდევრობა გამოიჩინა წესდებაზე სულის მოწერის დროს; დამნაშაუა ის 15 თუ 16 ვაცი დამფუძნებელთაგან, რომელთაც ვიდევ ჰქონდათ საშუალება საქმე გამოებრუნებათ და არ ქნეს. სასაცილოა აი სუთმეტი ვაცის მდგომარეობა, რომელთაც დღეს ერთს მოაწერეს ხელი და სვალ მეორე ვადაწვეტიტეს!.. დიას, დამნაშაუა საქმის ასე დაბოლოებაში თავიდან ბოლომდე წვერები და არა საბჭო, რომლისგან ჩვენ არაფრის მოთხოვის უფლება არა გვაქვს, რადგან ის სსვილების არჩეულია და საკვირველია მსოფლოთ მისი რანდული ქტვეა, რომელმაც პრინციპით მე მომიიფა ვიდევ. მოსაწონია მისი გულ-ასდილობა და დასაკმობაა წვერილ მწარმოებელთა უთაურობა და წაქვე-უგუჯვქობის თამაში. რავი ბანკი სსვილების ხელში მოქტვეა, შესაძლებელია მთლათ უნაყოფოთ ჩაიაროს მისმა მოქმედებამ წვერილ მრეწველთათვის და მათვე დასახარგავ იარაღათ იქმნას სმარებული. შესაძლებელია ისიც, რომ საბჭომ და მისმა პარტიამ ვუთილ იხუბოს და ცოტათი მანც სასარგებლოს წვერებს, მაგრამ თუ მასე იქნა დამოვიდებული, იქამდის არ იქმნება საქმეს, რომ ეს ბანკი ბრძოლაში წვერებს გამოადგეს იარაღათ. ასეთია, ჩვენი აზრით, ასალი ბანკის მომავალი და ამის მიზეზი, ვიმეორებ, ისევე წვერებისა და მათგან თავიანთ ინტერესების შეუგნებლობა.

შესაძლებელია, რასაკვირველია, მომავალი გამეკობა სსვა

*) რასაკვირველია, წვერილებისათვის, რომელთაც გარეშე ბანკები ნაყლებათ უხსნიან ვრედიტს.

გზას დაადგეს და ბანი თავის დანიშნულებას დაუსდლოვდეს; ამისათვის საჭიროა მხოლოდ გონება-საღი და პატიოსანი პირები იქმნენ საქმის სათავეში. მათი პატიოსნება თავდები იქნება, რომ ისინი საქმეს შეისწავლიან და და თუ ხვენი ცხოვრების კეთილის მყოფელები არიან, ჩვენს ასუსტულ გზას არ გადაუხვევენ, რადგან საჭიროა ჩვენში მკვლევრობის განვითარება და არა ჩარხების გამრავლება და გაძლიერება.

ნ. ელიავა.

რუსეთის ცხოვრება.

ჰერ კიდევ ვიდრე გენერალი ვანოვსკი არ იყო დანიშნული საერო განათლების მინისტრად, უნანის უნივერსიტეტის პროფესორებმა მიჰმართეს სამოსწავლო საოლქო მხრუხველს, რომ მას ნება დაერთო პროფესორებისათვის კრებების მოსდინისა. ამ კრებებზე უნდა გამოეკვლიათ უნივერსიტეტში მომხდარ არეულობის მიზეზი და შეემუშაებინათ პროგრამა, რომელიც საფუძვლად უნდა დასდებოდა უნივერსიტეტის რეფორმას. კრებები ნება დაართულ იქმნა. პროფესორებმა ამოიჩინეს განსაკუთრებული კომისია, რომელსაც დაეკავა შეემუშაებინათ მოსახერხებელი სახით ამ საგნის შესახებ გამოთქმული აზრები.

«**ორლოვის უწყ.**»-ში დაბეჭდილია სიზრან-ვიასემსკის რეინის გზის უფროსის ბრძანება, რომლითაც სსენებულ რეინის გზის დაბალ-მოსამსახურეთ ღირს უნდა გადასდეთ ჯარშია ფუფილით: «სასარგებლოთ მიმხნია, ამოიბს რეინის გზის უფროსი, რომ უბრალო დანაშაულობისთვის, მოსამსახურეთ ფუფილით დაჯარიმება შეეცვალოთ თანდათანობით: 1) შენიშვნის მიცემით, 2) უმართულოების გამოთქმით, 3) სასტიკი უმართულოების განცხადებით, 4) და სამსახურიდან დათხოვნის დაქადებით. თუ ამ შემთხვევაში მოსახერხებელია ზომებმა შესაფერი ნაყოფი ვერ მოიტანეს, მაშინ გაუსწორებელი მოსამსახურენი დათხოვნილ უნდა იყვნენ სამსახურიდან».

საერო განათლების სამინისტრომ უკვე შეიმუშავა უმთავრესი საფუძვლები საშუალო სასწავლებლის რეფორმებისთვის; ეს საფუძვლები შემდეგნაირად: გაზრანულია შემოიღონ ისეთი ტიპის საშუალო სასწავლებლები, სადა სწავლა შეიძლება წელიწადს იქნება: ღათინურისა და ინგლისურ ენის სწავლება სავალდებულო არ იქნება. ბერძნულ ენას მხოლოდ შიდა რუსეთის ქალაქების სუთ გიმნაზიაში ასწავლიან. ღათინური ენის სწავლებას დაიწყობენ მუთასე კლასიდან. შემოღებულ იქნება სამი ასალი საგანი: რუსეთის აღწერა, კანონ-მდებლობა, და ბუნების მეტეოლოგია. პირველი ორი საგნის სწავლება სავალდებულო იქნება იმათთვის, ვინც ღათინურ ენის სწავლებაზე უარს განაცხადებს, ბუნების მეტეოლოგია კი უკვლასთვის სავალდებულო იქნება. სწავლა დამთავრებულთ ნება ექნებათ უეგზამენებოთ შევიდნენ ფიზიკურსა და მათემატიკურ ფაკულტეტებზე, სოლო იურიდიულ და სამეურნელო ფაკულტეტზე შეეძლებათ შევიდნენ ისინი, ვინც ღათინურ ენას შეისწავლიან, ფილოლოგიურზე—ვინც ორივე ძველ ენას შეისწავლის. ვინც არც ერთ ძველ ენას არ შეისწავლის, შეუძლიანთ შევიდნენ უკვლას შემოსახერხებულ ფაკულტეტებზე თუ ამ ენებში ეგზამენს დაიჭერენ.

გზათა სამინისტრომ წინადადება მისცა რეინის გზებს, რომ ამ გზებზე თანდათან შემოიღონ სსკა-და-სსკა მოწყობილებანი სამეურნელო ნაწარმოების გადატან-გადმოტანის განსაძლიერებლათ.

აქამდის მხოლოდ მოსკოვში არსებობდა ნათესის დასეტყვისაგან ერთათ-ერთი დამზღვევი საზოგადოება. ასლა

იმავე მიხით პოლონეთში 25 პოლონელ შემამულეს დაურსება საზოგადოება «ცერკა». საზოგადოება იწყებს თავის ოპერაციებს 100.000 მ. თანხით. მისი სამომხლო რაიონი ჰერ-ჰერობით მხოლოდ პოლონეთია.

კათურის შავი ქვის საწარმოოთ ამ მოკლე ხანში შედგა ორი საზღვარგარეთელი ამხანაგობა, ერთი საფრანგეთში სახელწოდებით «შავი ქვის მალარების უსახლო საზოგადოება დარვეუთში», რომელსაც ძირითადი თანხა აქვს 1.600.000 ფრანკი, მეორე—«რუსეთის შავი ქვის საზოგადოება», რომელსაც ძირითადი თანხა აქვს 30.000 გირ. სტერ.

განხრანსა აქვთ, რომ სანოვგეს ფალსიფიკაციას მოსზონ, გამოაცხადონ საქვეუროთ ფალსიფიკაციობის და რუდ სანოვგეთა მოვარკვების ვინაობა.

უმართებულესმა სენატმა ხელ-ასლა განმარტა, რომ საქალაქო დებულებაში ნახვენი მისეხების გამო სმოსნობის ხამორთმევა ქალაქის საბჭოსა დამოვიდებული.

უმართებულესი სენატის განმარტებით, შენობა განსაკუთრებულ ქონებით ითვლება და მასე გადასასადი უნდა გაიქროს მიუხედავთ იმ გადასასადისა, რომელიც დადებული არის მის მიერ მოვარკვულ მიწაზე.

უმართებულესმა სენატმა ხელ-ასლა გამოაცხადა, რომ ქალაქის დაფასებით გადასასადი გაეწერება არა პიროვნებას, არამედ თვით უმთავ ქონებას, ასე რომ იმ შემთხვევაში, თუ თვით გადასასადის საგანი, ე. ი. ქონება მოისზო, ამის შემდეგ ღირს შეიძლება ამ ქონებაზე ქალაქის გადასასადი ითვლებოდეს და წინა წლების ნელომეტიც ღირს გადასდეინება.

ბელგიელების მიერ დაჩსებულ საეჭრო და სამეწველო დაწესებულებებში რუსეთში მოთავსებულა, როგორც გამოუჩარხიშებიანთ, 718 მილანის ფრანკი.

ს ს ს ლ ვ ა რ ე თ.

ინგლისი. წელს, მარტის გასულს, მოსდა ინგლისის და ვალისის მცხოვრებთა აღწერა. ამ აღწერილობამ ორი საეურნადებო გარემოება გამოაცხარაჟა. პირველათ, მიუხედავთ იმისა, რომ ბუერი ინგლისელი სამსრეთ აფრიკის ომში მოკვლეს და ბუერიც ომის კვლეს, ინგლისელთა გამრავლებას ეს დიდათ არ დატეობია და, შედარებით წინა წლებთან, უკან არ დაეწეია. მაგდ., მცხოვრებთა რიცხვი ეოფილა 1881 წ. 25.974,439; 1891 წელს—29,602,525; სოლო წელს კი 32,525,716. პროცენტებით რომ ვილოთ დავინასავთ, რომ პირველ ათ წელს (1881—1891) უმტინა 11,65%, მეორე ათ წელს (1891—1901) კი 12,15%, ე. ი., ერთ ნახევარ პროცენტით მეტი. ამას რომ მიუემატოთ აფრიკის მეომართა რიცხვი, მაშინ გამოვა, რომ ინგლისის ერი დიდ ცივილიზაციასთან ერთათ დიდ ნყოფიერობასაც იჩენს. მეორე მხრით, საეურნადებოთ ის, რომ დიდ ქალაქებში (ლონდონი და სს.) მცხოვრებთა რიცხვი უკვლია, უკვლია აგრეთვე მეურნეთა რიცხვის სამავიეროთ ქალაქების ასლო-მასლო ადგილებში მცხოვრებლები გამრავლებულან. ამის მიზეზია შემდეგი: ქალაქური ცხოვრება და ხელობა თანდათან მეტ სადსს იზიდავს, მაგრამ ადვილი და იაფი მიმოსვლის წყალობით ეს სადსნი ქალაქს გარეთ ცხოვრებას ეტანება. ასე რომ ის ქალაქში მუშაობს და ფულს იძენს, სოლო ოჯახნი და ბინა კი ქალაქს გარეთ აქვს. ესენი სშირათ ოცი, ორმოცი ვერსით არიან დაშორებულნი სამუშაო ადგილს და მთელ ამ მანძილს ეოკვლ დღე გაივლ-გამოივლიან. მიმოსვლა სდება რეინის გზით, ელექტრონის

ტრამვაით, ომნიბუსით და განსაკუთრებით დიდ ხმარებაშია კელსინიანი. ეს სამხატვრო რეკონსტრუქცია დაიწყო ინგლის-მა და ამით გვიჩვენა გზა სოფლური და ქალაქური ცხოვრების შეთანხმების. ინგლისს, უმჯობესადაა, თან გაჭყეობის სხვა ქვეყნებშიც.

— ინგლისის პარლამენტში ამას წინეთ დებატების საგნით გასდა ერთი ირლანდიელი გაზეთის დახურვა. აი საქმე რაშია: ირლანდიის პარტიას ჰქონდა ქ. დუბლინიში თავისი ოფიციალური საკვირაო გაზეთი «ირლანდიის ხალხი». ეს ერთი ხანა გაზეთში იბეჭდებოდა მკაცრი წერილები ინგლისის ახალი მეფის წინააღმდეგ, ესეობდა მის კერძო ცხოვრებას და სს. ამის გამო მთავრობამ აკრძალა გაზეთი. ირლანდიელებმა პროტესტი განაცხადეს პარლამენტში, იმით თქვეს, მართალია წერილები იბეჭდებოდა მეფის წინააღმდეგ, მაგრამ რამდენათ ეს არ ეთანხმება კანონს—სასამართლომ უნდა განსჯოს და არა პოლიცია; კანონით ვერც ერთი გაზეთი ვერ დაიხურება სასამართლოს უგანახებოთ, წინააღმდეგ შემთხვევაში პრესის თავისუფლება აღარ გვექნებოდა. ამასე მინისტრმა ბალფორმა მიუგო: დიდი და წმიდა საქმე პრესის თავისუფლებისა სრულიათ არ შეგვიღასავს, ჩვენ უკუა ვიძინათ მას, მხოლოდ არ ვართ იმის მომხრე, რომ პრესა შეეხოს და გალანძლოს ისეთი პირი, რომელსაც თავისი მდგომარეობით არ ძალუძს თავის დაცვა. ასეთი პირია მხოლოდ ერთი — მეფე. მას არ აქვს ის უფლება, რაც უკუა ინგლისელს აქვს — პასუხი მოსთხოვოს პრესით შეურაცხყოფილს, და ამიტომ, თუ ჩვენ არ დავიფარეთ ის, პრესას შეუძლია მეფის ამ მდგომარეობით ბორცვით ისარგებლოს და ათასნაირი ცილი დასწამოს. თუ უგანახოთ მოვიქცეთ, სასამართლოს მიმართეთ, მისი კარები სომ დია უკუა სათავისო. პარლამენტმა ხმის უმეტესობით მიიღო მინისტრის განცხადება.

— 14 მაისს ინგლისში მოხდა მე-33-ე წლიური კონგრესი კოლუმბიის საზოგადოებათა წარმომადგენლებისა. წავითხული ანგარიშიდან ჩანს შემდეგი: ინგლისში 1900 წ. ყოფილა 1,634 სსკა-და-სსკა კოლუმბიის საზოგადოება და ჰყოლია 1,827,653 წევრი. პარსი ოფელი ასულა 231 მილიონ მანეთზე მეტი. წმინდა მოგება ჰქონებოდათ ამ ერთ წელიწადს 85 მილიონი 738 ათასი მან.

საზოგადოებრივი. მილიერანის მინისტრობამ კიდევ გამოიწვია ლაპარაკი მის პარტიასში. ესენი შეიფარენ ერთათ (ლიონში), ამოიწვიეს კომისია და სადაო ვითხუები მას გადასცეს გადასწვევით. კომისიამ მიიღო სსკა-და-სსკა გადაწვევითება. ლაპარაკის წინადადება — მილიერანი გამოიწვიეს ოქმნას პარტიადანო, უარყოფილ ოქმნა. სამაგიეროთ ბრანის წინადადება — მილიერანი შევიდა სამინისტროში პირადი პასუხისმგებლობით და ამიტომ პარტიის კანტროლის გარეთ დგასო, მიღებულ ოქმნა 47 ხმით წინააღმდეგ 11 ხმისა. ამან კიდევ უფრო გაამწვავა მილიერანის მოწინააღმდეგენი, რომელნიც, თუძვა აღიარებენ მილიერანის პარტიისხმებას და კეთილ განზრახვას, მაგრამ არ ეთანხმებიან მის მოქმედებას. კრება დაუთანხმა კომისიას.

— კანონ-პროექტი კონგრესაციების შესახებ, რომელიც მიღებულ ოქმნა პარლამენტის მიერ, გადაეცა სენატს; სენატმა ის გადასცა განსაკუთრებულ კომისიას, რომელიც შესდგება 12 კანონის მომხრის და 6 მოწინააღმდეგეკაცანს. ასე რომ ახლა ექვს გარეშა, სენატიც მიიღებს და ამ საფუძვლზე კანონი ძალაში შევა.

— გასულ კვირასი ვალდე-რუსის ქ. ჰავრში ვადაცხადეს კრება ოფორთხალი და თან მიაძახა: თქვენ მოვიდეთ, სართო! მსოფლიო მასშინვე დაიჭირეს და პოლიციაში წაიყვანეს. მან გამოაცხადა: მე ვარ მუშაო, პურის მცხოვრი, მინისტრს ვეროლე იმიტომ, რომ მე პარტიოტი ვარ და ის კი არაა! როგორც აღმოჩნდა, ახალგაზდა მეპურე ყოფილა ნაციონალისტა ჯგუფის წევრი.

— ამას წინეთ ჩვენ ვწერდით, რომ საფრანგეთში უფრნალ გაზეთობის უმრავლესობა აქციონერულ საფუძველზეა შემუშავებული და სშირათ აქციონერთ და გაზეთის მიმართულების შორის ანგითარი კავშირი არ არის. გაზეთი ერთნაირი საწარმოო დაწესებულებაა და თუ მისი საქმე გარჯათ მიდის, მის აქციებსაც მეტი ფასი აქვს და, რასაკვირველია, მის შემოსავლესაც ეტანებიან. მაგრამ მოხდება ისე, რომ აქციონერები არ კმაყოფილდებიან აქციით, პროტესტების მიღებით და ცდილობენ გაზეთის მიმართულებაზეც გავლენა იქონიონ. და რადგანაც აქციონერები სსკა-და-სსკა პარტიის კაცებია, ამიტომ მათში ჩნდება ბრძოლა და რომელი პარტიაც უმრავლესობას შეაყენებს — ის იმარჯვებს. სწორეთ ასეთი საქმე დამართა ამ დღეებში დიდათ გავრცელებულ გაზეთს «ფიგაროს». ეს გაზეთი წინეთ დრეიფუსის წინააღმდეგ იყო, შემდეგ გასდა დრეიფუსის მომხრეთ და მედარი წინააღმდეგობა გამოუცხადა ნაციონალისტთა აგიტაციას, მაგრამ აქაც ვერ გამოიჩინა პირდაპირობა და ხანდახან ნაციონალისტებსაც წაქეზებოდა. ასეთმა რეკამ გაზეთს დაუგარგა წინანდელი ძალა, ხელისმომწერთა რიცხვმა იკლო და აქციების ფასიც დაეცა. აქციონერები ავირდენ, ამით ისარგებლეს ცნობილ ნაციონალისტ-აქციონერებმა შატომ, ანდრე ლეონმა და სს. და მოახდინეს ნამდვილი შეთქმულება «ფიგაროს» რედაქტორის პერივიეს გადასაცდებათ, მის ჯაგას რედაქციის სეკრეტარის კოლმეტას დასაყენებლათ და მით გაზეთისათვის წინანდელი კლერკალურ-ბულვარული ხასიათის მისაცემათ. შეთქმულებმა ხელში ჩაიგდეს მრავალი აქციები და უგანახეულ კრებაზე თავისი კაცები გაიყვანეს რედაქციასთან არსებულ ზედამხედველ კომიტეტში. კომიტეტი ახლა იწვევს აქციონერთა საგანგებო კრებას, რომ მას გამოსთხოვოს ნება პერივიეს დათხოვისა. პერივიე თავის მხრით დიდ პროტესტს აცხადებს და ამნაირ კრებას უგანახოთ აღიარებს. პერივიეს მიემხრო სსკა გაზეთებიც და ჯერ ანგინ იცის ვინ გაიმარჯვებს ამ ბრძოლაში.

ბერძენი. ქ. ფრანკფურტში დაუარსებიათ აკადემია სოციალური და ვაჭრობის მეცნიერებათა. აკადემიის მიზანია მოამსადოს თეორეტიკულათ და პრაქტიკულათ საქალაქო და სახელმწიფო საბიჯლზე მოღვაწეობისათვის. განსაკუთრებული უურადდება მიტქეული ექნება ქალაქთა თვით-მმართველობას და მათ საჭიროებას. კურსებზე მიიღებიან უმაღლეს სასწავლებლათ სტუდენტები, უფრო იურისტები, რომელთაც პირველი ეგზამენი უკვე მიუციათ. კურსი ორი წლის, შეიძლება გაათავოთ ერთ წელსაც, თუ კი შესაფერი მომზადებული შესვალთ. აკადემია გაიხსნება სექტემბრიდან.

— გერმანიაში ამ უამათ დიდათ მეტადინობენ გააუქმონ კერძო კანტორები და დაწესონ საქალაქო იმ პირთათვის, ვინც რაიმე სამუშაოს ეძებს. 1894 წ. ასეთი კანტორები ყოფილა 92 და ადგილი უშოვიათ 3,523 კაცისათვის, ხოლო 1900 წ. ქალაქის კანტორათა რიცხვი ავიდა 146 და ადგილი უშოვეს 66,795 პირს. ამას გარდა არის კიდევ 56 კანტორა მუშათა ასოციაციების მიერ დაარსებული, რომელთაც დაახინავეს 93,467 სამუშაოს მაძიებელი. კანტორა ასეთ სა

მსახურს მუქათა ეწევა; რის გამო, რასაკვირველია, დიდძალი ხალხი აწყდება მას.

ჩინეთი. ჩინეთის მთავრობამ სრული თანხმობა გამოაცხადა 450 მილიონ ტაელის გადასდაზე, რამაც დიდი საიმპონებო გამოიწვია ულხთა შორის. ესაა მხოლოდ რამდენიმე მცირე-მნიშვნელოვანი საკითხი-და დაჩნა გადასაწვევები, მათ გადაწვევების შემდეგ მოლაშარაკება საბოლოოდ დასრულდება.

გერმანიის ვარები, როგორც უკანასკნელი დეპუტები იუწყებიან, ჩინეთიდან უკვე ბრუნდებიან შინ. მაგრამ ჰეკინის მასლობელ ჰუნგტუბში მანინ ანარჩუნებენ რამდენსამე რაზმს, რომ, ვინცობაა სკანდო იუოს, კვლავ შეესიერენ ჩინეთს. ამავდროით მცირე რაზმებსა სტოკებენ გარდა ამერიკისა აგრეთვე სხვა სახელმწიფოებიც. ამიტომ უნდა ვიფიქროთ, რომ ჩინეთის იმპერატორი კიდევ დიდ ხანს არ დაბრუნდება ჰეკინში, თუცა მას ბევრით იწვევენ როგორც ელჩები, ისე თვის ქვეშევრდამი მანდარინები, ასე თუ ისე ჯერ-ჯერობით ჩინეთის ცაზე გათხელდა საშიში ღრუბლები... მაგრამ მიწეზე მანინ ბეკია, რომ კვლავ იტყუოს წარბაზანმა ამ დაბრუნებულ ქვეყანაში.

ინგლის-ბრანსვალის ომი. მიუსხვავათ იმისა, რომ ბურგების მცირე რაზმები იმულებულნი არიან დღე და დამ ფეხზე იდგნენ, და დაუცხრომლათ უარონ გარს თვის აოსრებულს სამშობლას, მიუსხვავათ იმისა, რომ ამ ბოლო დროს მათ შესამინევი წარალი მისცა ინგლისის ვარმა, რამდენსამე შეტაკებაში, ბურგებსაც გაუდიმებთ ხოლმე ხანდახან ბუდი. როგორც 23 მაისის დეპუტადმ ხანს, ბურგების გენერალს კრიუცინგს ოთხი საათის ბრძოლის შემდეგ დაუმარცხებია ინგლისის რაზმი. ხოლო 18 მაისის დეპუტაში კიტჩენური იუწყება პრეტორიადან, რომ ფლანგფონტანის შეტაკების შემდეგ ბურგებს დასტოვეს ბრძოლის ველზე მოკლული 35 კაცი, ხოლო ჩვენ მოგვიკლეს და დაგვიტყეს 174 მეომარი. ყოველი ამისთანა გამარჯვება ბურგებისა ინგლისში დიდ აღიარების გამოიწვევს ხოლმე და ხმა საზოგადოებისა თანდათან უფრო ძლდატანებთა თსოულბს ომის მოსპობას. მაგრამ მოაზრობის მოქმედებიდან ჯერჯერობით მანინ არა ხანს, რომ ომს მალე მოეღოს ბოლო.

ეჭვიანს ოხნება.

(დასასრული. — იხ. № 21).

VII.

მგონებ დღეს გიორგიმ „ქონდრის კაცის“ და „გველშაპის“ სანახავათ მიიწვია ჩვენი მანდილოხნები.

— სანახავი ჩვენ აღარ დაგვეკლებია შენი წყალობით; მგონია, ზოგი იმისთანაიკი ვინაზე, რაც არ უნდა მენახა, — ღიმილით დაიწყო თეკლემ. ამის შემდეგ მან ჯვარის-წერაზე ჩამოუგდო ლაპარაკი გიორგის.

— ბარალმაი გავათავოთ დროზე, შენც უფრო დაგშვენდება, დედა-შვილობამ და ჩვენც!

გიორგი ოღნავ შეერთა, მაგრამ ჩქარა გასწორდა და აღერსიანათ წარმოსთქვა დაბალი ხმით:

— მაგაზე რა გაწუხებს, დედი? რა გენაღვლება? შენ იცოცხლო და მხიარულათ იყავი, სხვა მე ვიცი. რადგანაც ბედმა მოიტანა და ჩვენ ერთმანეთის სახელი დაგვეთქვა, მე უნდა ვიზრუნო თქვენთვის, ეს ჩემი საქმეა და მე ვიცი... ახლა რაღა გაწუხებს... დაჯედი, კარგა ჩაიცი, დაი-

ხურე, კარგი ჭამე და სეი, თუ რამე არ მოგეწონოს, ან მოგაკლდეს, მხოლოდ თქვი და სხვა არაფერი, დრო მხიარულათ ატარე... ეიცოცხლოთ და ნურათრის დარდი ნუ გაქ. მე თქვენ ვერ გიპატრონებ? რაღა გაწუხებს? საქმე გულია. ჩვენ ერთმანეთისთვის უნდა ვიყოთ და ჯვარის-წერა დღეს იქნება თუ ხვალ — სულ ერთია...

— კი, ნენაე. შენი ჭირიქე, შენგან ყოლიფერ სიკეთეს მოველით, მარა მანც ისე ჯობს საქმე გათავებული; ქვეყნის თვალში მანც სხვაი იქნება! — შევედრა თეკლე.

— ჩვენ კარგათ ვიყოთ და ყველაფერი კეთილათ მოეწყობა, ფიქრი ნუ გაქ! მე კი არა ვჭიქარი, გგონია, ჯვარის-წერას? მარა ისე უნდა მოიქცეს კაცი, როგორც ჯობია. ისეთი ვაჭნი საქმე გამომიჩთა, რომ არ მოველოდი და სიჩქარით რომ გავაფუჭო ისეთი დიდი საქმე — სირცხვილია, რაღა კაცი ვიქნები; საზოგადოებამ ვანგებ მე მომანდო, იმიტომ, რომ მიცნობენ და იმედი აქვთ. ჩემი ჯვარის-წერა ისე არ შეიძლება, თუ ყველაფერი ისე არ მოეწყოს, როგორც მიღებულია. ქვეყანა მიცნობს და ვიცნობ; ისე უნდა მოვიქცე, როგორც შემეფერება, თავს ხომ ვერ შევიტყვევ. ამას თავისუფალი დრო უნდა; ერთი თვე მარტო ვიზიტობას მოეუნდებით და სხვა კიდევ რამდენი. მოვიცადოთ რამოდენიმე კიდევ; ამ ოთხ-ხუთ თვეში ყველაფერს გავათავებ, იმედია, მოვისვენებ, სახლსაც მოვაწყობ შესაფერათ, მოდაზე. ხალასტოი კაცის ცხოვრება სხვაა... აქამდე არ ვაქცევი ყურადღებას...

ამ მოულოდნელმა პასუხმა თავზარი დასცა დედა-შვილს.

— დაგვკალი ბარალმაი შენი ხელით და ქია! — მწუხარებით წარმოსთქვა თეკლემ: — ოთხი თვეი კი არა, აქამდე ძვილათაი მეკიტანეთ სული: შენ არ გამოგიციოთ, დედაე, და არ იცი, რა არის სოფლის პირში ჩავარდნა. სახლში აღარ გვედგომებოდა და იმიზე გამევიქციოთ, ბატონო, თვარა აქანაი რა მინდა მე, გენაცვალე, რაღა დროის ჩემი წანწალია ახლა! ჩემი სანახავი შინ დავტეე მე... — ველარ დაასრულა მან.

— აქედან ასე წასლას სიკვტილი მიჩონია! მანც გალანძლოლი ვარ იქინი და ახლა თლათ უნდა მომეკრას თავი!... — ხმის კანკალით წამოიძახა ვაფთორებულმა ეფემიამ.

— არა, ეს მართალია... სოფლის ხალხი ბრიყვია, ვერათრს შენამენ, ვერც დააჯერებ... მაგრამ არ უნდა მიაქციო ყურადღება... შეიძლება სხვა ნაირათ მოვანხრობ საქმე, — დაუმატა გიორგიმ.

— რაფერ? — იკითხა თეკლემ.

— თავის შესაწუხებელი სრულებით არაფერი არაა! განათლებულ ხალხში ასეა მიღებული, რომ თუ რამე დამბრკოლებელი არის, ისე ცხოვრობენ, თანხმობით და როცა მოახერხებენ, მაშინ იწერენ ჯვარს. მაგით თავს არავინ შეიფიქროებს. ნდობაზე ყველაფერი. თუ კაცს არ ენდობი, არც უნდა დევიქირო მასთან საქმე! კაცს ნამუსი და პატიოსნება სჭირია. რა კაცი ვიქნები, რაღა თავმოყვარეობა მექნება მე, თუ თქვენ რამე მოგანატრე! რას ისურვებს ჩემი ცოლი, რომ მას ვერ შევეუსრულო, რაც კი კაცისგან შესაძლებელია, რაე ვერ შევიძლებ!.. ერთი ჩემი კარგი ნაცნობი ოჯახია აქ, ძალიან საიმედო, სწორეთ ანგელოზი ხალხია; ახლა იქ დარჩეს; ისე შეინახვენ. როგორც საკუთარ შვილს! ეს დროც ჩქარა გაეა და მაშინ რაღა დავებრკოლებს...

— ნუ იტყვი მაგას, დედაშვილობას! — წამოიძახა შეშინებულმა თეკლემ: — რაფერ დარჩეს ასე ჯვარ-დუღუნურელი ქალი!

ფეფია ქარხალივით გაწითლდა.

— შე დალოცვილო, ჯვარ-დუღუნურელი კაცი და ქალი ცოტა ცხოვრობს ამ ქალაქში? ნადირი ვინც არ არის, ურიაგობას როგორ იკადრებს! ისეთი ოჯახი არ არის, რომ უწყობა შეიძლებოდეს! ან მე კი შევირცხვენ თავს? თქვენი ნება! მაინც სოფელურათ უყურებთ საქმეს!.. იქაური შეხედულობა რა მოსატანია; იმის წარმოდგენა აქსირცხვილია! იქ მუდამ ცუდი რამე უნდა იფიქრონ! მე სიკეთე მსურს თქვენთვის... თუ ასეთი აზრის ხართ ჩემზე და მეტი დავერია არაა, ვითომ რა... არც ღირებულა ჩვენი საქმე! კაცი ვარ და ქვეყანა პატივს მცემს, ექვს ვინ შემოიტანს ჩემში... მარტო თქვენ ვერ მენდობით! — წყენით დაასრულა გიორგიმ.

— რაა არ გენდობით, ბატონო, მარა აი ნამეტარი მუუხერხებელი დარჩა... რაფერ ამისთანაი საშინელი საქმე... ქვეყანას ვინ დააჯერებს, ყოლიფერს რომ თავი დავანებო... ისეთი, ჩვენ რომ ცეცხლში ვართ, ღმერთმა მტერი დეიფაროს... შენს ხელში ვართ, დედავ, და რასაც გვიზამ ავია; კი ხელავ ჩვენს გაჭირვებას, შეხედე შენს ღმერთს!.. — მწუხარებით დაუმატა თეკლემ და თვალვებზე ცრემლი მოადგა.

დედა-შვილს ძ ფილისში გამოცდილი სიამოვნება ჩაშხამდათ.

— რა ღმერთი გამიწყალა! ნეტაი ფეხი მომტეხოდა და აქეთ არ მექნა პირი! რალა წყალს მიეცე ახლა თავი, ამისთანაი საარაკო საქმე დამემართა, სალა გავაჭყირო თვალნი? რას აპირობ ახლა ქალბატონო? თუ არ წივედი არ იქნებაო, რომ დეიჩემე, რას შობი ახლა? მიწას თუ გეითხრი, არ ვიცი, თვარა რალა გამოსაჩენი პირი გაქ? — მწარეთ უსაყვედურა თეკლემ შეილს. ფეფია ერთხანს ჩუმათ იჯდა და ხმას არ სცემდა დედას, რომელიც განუახლვრელ სასოწარკვეთილებას ეძლეოდა.

— შენ მაინც ვგდებულიყავი! ავათ ვიქნებოდი თუ კარგათ, ჩემ სახლში მერჩია მაინც მე. თუ ჩამოვიდოდა იგი იყო, თუ არა და საცხა რაეა არ გამოჩთებოდა ვინმე ერთი სოფლის კაცი... ასე თავ-მოჭრილი მაინც არ ვიქნებოდი... ახლა ვილან შამოგხედავს...

აქ-კი იფეთქა ფეფიამ:

— ნუ დაგლევი სალაპარაკო!.. — შეუტია მან დედას: ასე იცი შენ... თუ დეიწყე, აღარ გაათაეებ. იქინეი დაბერდი, შე საცოდავო, მარა... არ მივალ იქით-მეთქინ, გეიგონე? მე კი მუუარ ჩემ თავს, იმის ჯავრი ნუ გაქ შენ... აფერი მწყემსი არ მქირია!

თეკლე შეშინდა; მან იგრძნო, რომ გაუფრთხილებლათ მოიქცა, და ამიტომ წყნარათ, დაბალი ხმით შენიშნა:

— თლა ნუ გადირევი, ნენა! რას ლაპარაკობ, თუ იცი... მანდამაინც მტერის გასახარელს შობი რაეა, ვის ჯინზე ხარ!.. — კანკალით დაუმატა მან.

ფეფია ჩვეულებრივზე აღრე დაწვა; თეკლეს კიდევ უნდოდა მასთან ლაპარაკი, მაგრამ თავი შეიკავა, რადგან შეილს გულ-მოსულობა შეატყო. „იქით არ მივალო რეიზა თქვა? ვგება დასურ აპირობს რამეს“ — სწუნდა თეკლე. მან კარგათ იცოდა, რომ ფეფია თუ რასმე ამოიჩემებდა, აღარ დაიშლიდა.

თეკლეს უყვარდა თავისი ქალი; რამდენათაც შეეძლო ძლო კიდევ ანებიერებდა მას, იშვიათათ ეწინააღმდეგებოდა მას სურვილს და, თუ ხანდახან აპყვებოდა ლაპარაკში, ბოლოს მაინც უთმობდა. ასე მოხდა ამ ხელადაც, როდესაც ფეფიამ გადაქრით გამოაცხადა — «მე აქნაი ვიცი თიო», თეკლე მეტათ შეშფოთდა, მაგრამ ველარას გახდა და შეწუნებული ჩუმათ ფიქრს მიეცა. «ქვეყნის თვალში დასურ ქე ჯობს ეგება ასე, ვინ მიხთება ვითამ... მარა სად უნდა მიეცადოს, რაფერ... რა ვქნა!» — წუწუნებდა თეკლე. ის მიუახლოვდა შეილს და დააცქერდა; ფეფია შეხვეულიყო საბანში და მძიმეთ სუნთქავდა. „შვილო! გალახულია ძალიანი, ბევრი საწყენი შეხთა დღეს! ავათ არ გამიხდეს აქნაი, არ დამიდგეს თვალნი!“ — მშობლური მხრუნველობით ჩაილაპარაკა თეკლემ, მერე კუთხეში გაჩერდა და ხელ-აპყრობილი ლოცვას შეუდგა.

— რაფერ მიეცი თი ახლა აქნაი მარტუაი? — გაუბედავათ შენიშნა თეკლემ შეილს მეორე დღეს.

— იმის ჯავრი ნუ გაქ შენ! ჩემი თავის ამბავი მე უფრო ვიცი. დასურ ახლა არ დუუქამიან კაცი! სახლში წადი, ოჯახს და იმ ბალანას მოხედე; როიცხა ღროი იქნება, მოგწერ და ქე ამოხვალო, — ამედებდა დედას ფეფია. თეკლე ყოყმანში იყო.

სადილობაზე გიორგი მოვიდა.

— მართლა, რა მავიწყდებოდა! სანდრო უნდა მოვიყვანოთ აქ, — სთქვა მან: მე მოვაშხადებინებ და გემნაშიაში მიეცემ აქ. ჩემი ცოლის ძმაი სხვაზე ნაკლები არ უნდა იყოს. შენ ნუ სწუნარ; მე დავასრულებავ იმას უმაღლეს სწელას და ზაგრანიცაშიც ვავგზანნი; ისეთი კაცი გამოვიდეს, რომ ერთი ვერ ჯობდეს.

თეკლეს სახე გაუბრწყინდა.

— ღმერთმა ყოლიფერი სიკეთე და ბედნიერება მოგცეს, ჩემო ნენავ, რომ ობლის პატრონობა გინდა! — გულიანათ წამოიძახა მან.

ფეფია კმაყოფილებით დააცქერდა გიორგის. თეკლე დიდათ ნასიამოვნები იყო. მისი ერთათ ერთი ვაჭი, რომელიც უსწავლელი უნდა დარჩენილიყო, ეხლა სრულიათ უზრუნველ ყოფილი ხდებოდა გიორგის წყალობით. დიან, თეკლე კმაყოფილებას გრძნობდა ამ ჟამათ; გიორგი მისი გულითადი კეთილის-მყოფელი შეიქნა ამიერიდან, ეს ცხადი იყო ახლა... ამ რიგათ დამშვიდებულა თეკლე მეორე დღესვე წავიდა სახლში.

«ყმაწილი საჩქაროთ ამოიყვანე, რომ მოგწერო» — დააბარა მას გიორგიმ. ამასთანავე მან 20 თუმანი გადასცა თეკლეს და თან დაუმატა: „სახარჯოთ წაიღე ახლა; მერე, თუ სოფელს მოშორდები და ჩვენთან იცხოვრებ, ხომ კარგი, თუ არა და ისე მოვაწყობ საქმეს, რომ იქაც იყო და არაფერი არ გაკლდეს“.

ფეფია გიორგის ნაცნობ ოჯახში დაბინავდა. აქ დიდის ყურადღებით ექცეოდენ ახალგაზდა ქალს; ის აღრე შეეჩვია ქალაქის ცხოვრებას.

VIII.

იანერის დილა იყო. ახალ მოსულ თოვლს ბრწყინავლი გაჰქონდა მზის შუქზე. მოკრიალეებული ცა საუცხოვოთ შენვოდა დედამიწის სვეტაკ მორთულობას. ქუჩებს სულ სხვა ელფერი მისცემოდათ. ზამთრის წმინდა სამოსელი თანასწორის სიუხვით მოჰფენოდა ქალაქის ყველა კუ-

თხვებს. აღარსად სჩანდა არც მტვერი, არც ჩვეულებრივი შესაზარი უსუფთაობა, წუმბეები; ახლა თვითველი კუნჭულის საუცხოვო სისპეტაკე თვალს ახარებდა.

აღარ ისმოდა ქუჩიდან ეტლების მომავზვრებელი ჩახჩახი. ეფემია თანჯარას მოადგა. ქუჩაში არა ჩვეულებრივი მოძრაობა იყო. მარხილით მოსვირნეთა ჯგუფები ერთმანერთში ირეოდნენ; სწრაფათ დააქროლებდნენ მათ ცხენები. „რა აზბავია აი! ყოლიფერი რომ სხვანაირათა აქანაი“, — გაიფიქრა ეფემიამ ამ უცნობი სურათის დანახვაზე. ამასობაში გიორგიც მოვიდა. „ქვეყანა კატაობს და ჩვენ სახლში ვიჯდეთ, რალა ნაკლები ვართ! მშვენიერი დარია, წავიდეთ, ჩვენც გავისვიროთ სანკით“, — მიმართა მან ეფემიას. უკანასკნელი სწრაფათ მოემზადა და ორნივე დაუყოვნებლივ ქუჩაში გაჩნდნენ. გიორგიმ დაიქირავე კახტა მარხილი, ჩახსდნენ და გასწიეს. მშვენიერი გზა იყო. ქალი სიამოვნებით იღიმებოდა და ხარბათ სრუტავდა თოვლისაგან გაწმენდილ ცივ ჰაერს. ეფემიას თავის დღეში არ მოსწონებია ასე თოვლი, არას დროს არ ყოფილა ის ისეთი მშვენიერი, როგორც დღეს... მარხილი მსუბუქათ მისრიალებდა; შეუქმნევლათ ქალაქსაც გასცილდნენ.

— თუ არ მოგწყინდა, წავიდეთ კილო. ამას იქათ კიდევ უკეთესი საკატაო ალაგებია! — შენიშნა გიორგიმ.

— აი რავე მოსწყინდება კაცს! — მხიარულათ უპასუხა გაბრწყინვებულის სახით ახალგაზდა ქალმა.

მისი სიახლოვე საამოთ აქრუალებდა გიორგის; მღელვარებით შეჰყურებდა ის ქალის გალაქლავებულ სახეს, ლამაზათ მოყვანილ გულ-მყერდს და თ-თქო ესმოდა ამ ახალგაზდა გულის ძეგრა... გიორგიმ ნაზათ შეხვდა ეფემიას, ნელა შეეხო მის ხელს და ჩურჩულით ჩაულაპარაკა:

— ერთმანეთის ვართ ჩვენ აწი...

ეფემია სდუნდა; მხოლოთ მისი აჩქარებული სუნთქვა ლა ისმოდა... გიორგიმ მოხვია ხელი ქალს და გატაცებით დაეკონა მის ტუჩებს...

ეფემიამ ახალი ცხოვრება დაიწყო. ეს როგორღაც შეუმჩნევლათ მოხდა; ეს იყო უცხო სიზმარი, რომელმაც ახალგაზდა ქალი ცოტა ხანს გააბრუვა; მაგრამ ხანგრძლივი არ გამოდგა ეს ნეტარება; თავ-დავიწყების ხანა ჩქარა გაქრა და ეფემია ნელ-ნელა გამოერკვა. უსიამოვნო გრძობა, რომელიც მოჰყვა პირველ წუთების გატაცებას, მძიმეთ შემოაწვა ახალგაზდა ქალის გულს. რალა თქმა უნდა, გარეგნობით კარგათ იყო მოწყობილი მისი ცხოვრება; შესაფერ ყურადღებას სულაც არ იყო მოკლებული ეფემია, მაგრამ ის ახლა მაინც ვერ კმაყოფილდებოდა ამით და თითქოს რალაც ცვლილებასაც-კი აჩნევდა გიორგის. ქალი ახლა ცხადათ გრძობდა რამდენათ საშიში შეიქმნა მისი მდგომარეობა; ის ხედავდა, რომ მისი ბედი სხვას ჩაუვარდა ხელში, რომ ის მთლად სხვის ნება-ყოფლობასა და სულგრძელობაზე იყო დამყარებული. ამის შევნება მწარე სინანულით ავსებდა ამ ყამათ მის გულს. მთელ თავის სიცოცხლეში ახლა პირველათ გრძობდა ის თავის თავს უმწეოთ, უიარალოთ... ამათ ცდილობდა ქალი ჩაექრო ის შემაძრწუნებელი ეჭვი, რომელიც თანდათან იზრდებოდა და სწამლავდა მთელ მის არსებას...

სალამო იყო. ეფემია ახლათ ნაყდ ტანისამოსს სინჯავდა. ამ დროს ოთახში მსახური ქალი შემოვიდა.

— ვინცა ქალია და თქვენ გკითხულობს, გონია.

ეფემია უნებლიეთ შეკრთა, შეტოკდა; „ვინაა ნეტაი“, — მოუთმენლათ ჩაილაპარაკა მან და კარებისკენ მიბრუნდა. ამასობაში მსახურმა კარი გააღო; გამოჩნდა გილაც დაბალი ტანის ფერმკრთალი მანდილოსანი, რომელიც მოუსვენრათ აცეცებდა თვალებს აქეთ-იქით. ეფემიას მოეჩვენა, რომ ახალ მოსულმა პირველ დანახვაზე შტრულათ შეხვდა მას და შემდეგ თავი გვერდზე მიბრუნა.

— ვინ გნებაეს? მობძანდი! — შექმუნებით მიიწვია მასპინძელმა; მან ახედ-დახედა სტუმარს. უცნობის გარეგანი შეხედულობა ვერ ახდენდა სასიამოვნო შთაბეჭდილებას; მარცხენა თვალთან პირის კანი მას ძალზე შეპრანჭული ჰქონდა, რის გამოც ქვედა ქუთუთო შესამჩნევათ დაქანებული მოჩანდა.

— დაბძანდი! — ანიშნა სკამი მასპინძელმა. უცნობმა გაუბედავით მიიხედ-მოიხედა ოთახში, თითქოს ვისიმე ეშინიაო და ჩამოჯდა.

— თქვენი ნახვა მინდოდა, გაცნობა!... — ყრუთ ჩაილაპარაკა მან და ეფემიას დააცქერდა, მაგრამ თითქოს შერცხვა და ისევ მოარიდა თვალი.

საპირისებური სიჩუმე ჩამოვარდა. ეფემიას გულს ბაგა-ბუგი გაჰქონდა; მას ძლიერი მღელვარება ეტყობოდა; „რა მიმართება რომ არ ვიცი!“ — გაბრაზებით გაიფიქრა მან. აუტანელი იყო მისთვის ეს რამდენიმე წამი.

— ვინ ბძანდებით თქვენ? — ბოლოს მოუთმენლათ ჰკითხა ეფემიამ.

— გიორგი პინტილიანს იცნობთ, მგონი, როგორც მითხრეს! — ძალდატანებით წარმოსთქვა სტუმარმა და ერთიანათ გაფითრდა.

— რა გნებაეს მერე? — მრისხანეთ შენიშნა ეფემიამ, რომელსაც სიბრაზე თანდათან ერეოდა.

— რა მნებაეს...

— არ მესპის...

— უნდა გაგაგებინოთ... რა ნება გაქეთ... ჩემ ქონებას ჰამთ, ჩემი ფულით დროს ატარებთ... მე მინდა... ღმერთი არ შეგარჩენთ!..

— სილოურს ლაპარაკობ? — შესძახა ბრაზ-მორეულმა ეფემიამ: აი გადარეულია სტორეთ ვინცხა!

— გეტყვი, გეტყვი, ყვილაფერს გეტყვი! გაიგე!.. უნამუსოთ... ჩემი ფულით საყარლები გაიჩინოს... მე ცოლი ვარ პინტილიანის!.. — გაჭირვებით წარმოსთქვა ეს სიტყვები აღელვებულმა სტუმარმა; სახე მას ერთიანათ მოეგრინა და ფეხზე წამოდგა. ეფემია გველ-ნაკბენივით წამოიქრა ზეზე.

— რაიო?.. — შესაზარი ხვით დაიღრიალა მან ხელეზის მოკუშებით. ის მთლათ აირია, აღარაფერი ესმოდა; ამ საშინელ ყოფაში ეფემია მზათ იყო მივარდნოდა მოპირდაპირეს და დაეხზო ის შეუბრალებლათ.

— რა თქვი იგი, რაი? — ჩასძახოდა ქალი გააფთრებით.

— მართალი...

— შენ ცოლი ხარ მისი, შენ!..

— დიახ... კანონიერი, ჯვარ-დაწერილი..

— აი შამამაკტება დღეს, მომაცილე ვინცხა!.. — სასოწარკვეთილებით წამოიძახა ეფემიამ და ანთებული თვალებით სტუმარს დააშტერდა, რომლიდანაც ახლა დაცინვას მოელოდა და მხოლოთ მიხვებს ეძებდა... მაგრამ სტუმარი თავ-ჩაქინდრული იდგა; მას არ ახარებდა ახალგაზდა

ქალის განწირულობა. ამ საცოდავთ მოკუნტულ ადამიანის მწუხარებით მოცული სახე უსიტყვოთ ამბობდა: „მე რა შუაში ვარ; მეც იმის მსხვერპლი ვარ, ვინც შენ გაგაუბედურა, შენსავით მოტყუებული“. მის თვალებში განუსაზღვრელი სიბეჭევე, უსასოება და სრული უღონობა ისახებოდა. ეს კარგათ შენიშნა ეფემიამ, ყველაფერს მიხვდა; მან საფეხებით იგრძნო ჩაგრული ადამიანის გულის კენესა... „ავი საცოდავიც ჩემსავით განიჭებული ყოფილა, თვარა რაფერ მუატყუა ასე“, — გაიფიქრა ბრაზ-მორეულმა ეფემიამ.

— მოტყუებით ჩემი ქონება ხელში ჩაიგდო... ჩვენთვის არაფერი არ არის... ველარას გავხდით მასთან... იქნება იმედი აქვს ალრე მოკვდებო, მარა... — ამბობდა სტუმარი, რომელიც ახლა ცრემლს ველარ იმაგრებდა.

— არცეთი არ ვართ მოსანათლი, ვინც თავის მიზეზით დეიმტროვა... ქონება გქონდა და ველარ მუუარე... იმას ჩუუყარე ხელში... ისე გკადრება შენ!.. — ძლივს წარმოსთქვა ცახცახით გაფითრებულმა ეფემიამ.

— თქვენი ამბავი ყველაფერი გავიგე, როგორც იყო. ჩემი ფულით მოაწყო...

— კაი, კაი, კმარა!.. — ხელის გაშვებით შეჰკივლა ეფემიამ: ახლა ყოლიფერი ვიცი... მივხვტი! ჩემს მაგიერ, შენ მაგიერ, ყველაის მაგიერ ვიყრი ჯინს! — დაუმატა მან და ტახტზე მიესვენა...

კარგა შებინდებული იყო, როდესაც ეფემია ზეზე წამოვარდა და ფანჯარასთან მიიზინა. „სიზმარში ვიყავი ნეტა? აბა სად არის აქამდი, რეიზა არ მოვიდა?“ — აღშკოთებით გაიფიქრა მან: „ვითამ მოტყუებული ვარ? პირველი კონკის გამორებადმი თუ სამასამდე დათვლა მუასწარი, კაი ნიშანი იქნება, თუ არა და ცუდი“, — უცებ გადასწვებდა ქალმა და სხაპა-სხუბითა და გულის ფანცქალით დაიწყო: „ერთი, ორი, სამი... ერთ საათს იატაკს არ უნდა დაეხელო, თვარა დასურ დევილუბები, მართალი გაზოდგება ყოლიფერი!“ უცნაურმა ფიქრმა გაუელვა ეფემიას და აგერ ის საშინელ ძალას ატანს თავს, რომ ძირს არ დაიხედოს, თითქო მართლაც ამაზე ყოფილიყოს დამყარებული მისი ბედი და უბედობა.

„რა მემართება რომ არ ვიცი!.. კაი რამე რომ იყოს ჩემს თავზე, უნდა მოსულიყო აქამდი; სხომის რომ არ დუუგვიანებია ასე“... „თქვენი გაცნობა მინდა!..“ თითქოს შემოესმა მას გაუბედავი ხმა საშინელი სტუმრისა და თვალ-წინ წარმოუდგა უიჟედო სახე დაჩაგრული ქალისა. «არა, არა, იგი არ ტყუის, არა! ვის ვენდე, ვის!.. ეფენიავ, სასიკეტლო ვეენიავ! შენი ხელით დევილუბე ხომ თავი!» — განწირულებით წამოიკივლა ეფემიამ და აღმუროვით აენტო. ერთ წამს მან თავისი თავი ქუჩაში წარმოიდგინა; აგერ დგას ის გარეთ და საშინელის ხმით ყვირის: „უსენდისოთ მომატყუა, თლა დამლუბა! ვინ ხარ კაცი!“ და ის იყო გაშხაგებული კიდევ მივარდა ფანჯარას, საიღამაც უნდა გადაშხარყო, მაგრამ შეჩერდა; „არა, არა, მე თვითონ უნდა... ჩემი ხელით... მე თუ არა, იგიც არ უნდა იყოს...“ გულში მას აღეძრა ბოროტი, ყრუ გრძობა. ქალი მთლათ მოეშვა, მუხლები მოეკვთა.

IX.

№ ქუჩაზე, ერთ საუკეთესო სახლის შესავალ კარებთან წყვილმა ბედაურმა შეუმჩნევლათ მიასრიალა მშვენი-

ერი ლანდო. ახოვანი მსახური სწრაფათ ჩამოხტა ძირს, მარდათ გაალო ეტლის კარი და მოწიწებით ხელეში გაიშვირა მისაშველებლათ მდიდრულათ მორთულ მანდილოსნისკენ, რომელიც ეტლიდან გადმოსვლას ეპირებოდა, მაგრამ უკანასკნელმა მოუსვენრათ გაიქნია მარჯვენა ხელი და აჩქარებით დაეშვა ძირს დაუხმარებლათ. შემდეგ ხანტათ ჩამოგორდა ეტლიდან ძვირფას ქურქში გახვეული ცილინდრიანი კაცი და ნელი ნაბიჯით გაჰყვა წინ მიმავალ ქალს. კარი გაიღო. ცილინდროსანმა რალაც ჰკითხა პირ-მოპარსულ მეკარეს და ქურქი მოიხადა. ამასობაში ქალმა უკვე აირბინა მარმარილოს გაკრიალებული კიბე და მოუთმენლათ გაჩერდა.

— რაც უნდა პირობა მისცეს არ უნდა დათანხმდეს! ახლავე აუწეროს ვალში ყოლიფერი, რაც კი გააჩნია და სახლიდან გააგდოს უსათუოთ... აი ნამდვილათ უნდა იყოს... გეყურება... — განჩხლებით დაიწყო მან და გაფითრებული დააცქერდა ცილინდრიან კაცს, რომელმაც ამ დროს უკანასკნელ საფეხურზე შემოსდგა ფეხი და ქშენით გაჩერდა.

— ჰო, ჰო, ევენ!.. ღრეკით დაამშვიდა კაცმა.

— მე თუ რამეთ მიგაჩნევარ, ახლა დეენახავ, რომ მაგ საქმეს გააკეთებ რაეც მე მინდა ისე! — დაუმატა ქალმა აკანკალებულის ხმით.

— კარქი! კარქი! უთხრამ...

ღარბაზში ხანში შესული მასპინძელი მზიარულათ შეეყარა თავის მეგობარს, რომელმაც გააცნო მას ეფემია. ქალმა უგუნებოთ მოავლო თვალის მდიდრულათ მოწყობილ ვეებერთელა ოთახს; მას აღარ აკვირებდა ახლა ეს გადაჭარბებული მორთულობა. სავარძლებში მედიდურათ წამოტყლაქული მეგობრები მშვიდობიანათ მუსაიფობდენ; მათი გარეგანი შეხედულობა და კმაყოფილებით საფეხ ქცევა მეტათ აბრაზებდა ქალს: „ასე მადრიელი და კას გუნებაზე იმიზა არაან, რომ, რასაც ისურვებენ, იმას ჩაიგდებენ ხელში ფულათ, ყოლიფერს შეისრულებენ“, — გაბოროტებით გაიფიქრა მან: „ერთი დღის შამოსავლით ხომ შუუძლია მაგენს თლა იყადოს იგი უსენდისო“, — გაიგლო გუნებაში ეფემიამ და რალაც უცნაური სიამოვნება იგრძნო.

— ამან დაითხოვეს პინტილიანი... — მიუბრუნდა ეფემიას მისი ქომაგი, რომელიც გაქირვებით აცოდილებდა ქართულ სიტყვებს.

— მაი არ კმარა! — ანთებულის სახით წამოიძახა ქალმა და ფიცხლავ ფეხზე წამოვარდა: ყოლიფერი აუწეროს...

— ლისტი აიღებს...

— იგიც ხომ კი შეგიძლია თქვენ, ისე მუაწყოთ საქმე, რომ ბანკიდან ფული არ მისცენ, არსად ფეხი არ მუაკიდებოთ... გამაწაროთ, დალუბოთ... რაც კი შეიძლება ნურაფერ სიამოვნებს ნუ დააკლებთ! — გააფთრებით იძახოდა ეფემია

— კარქი, კარქი!..

— არ უნდა გაახაროთ იცოდე... ნურაფრით ნუ დაზოგავთ, ნუ, ნუ! აასრულებ თუ არა ამას? სიტყვა მომეცი!.. მე ხომ გინდებვარ, ხომ... სახე ქალს საშინლათ შეეცვალა, მთელი სხეულის კანკალი მოუვიდა; ის თანდათან დაქინებით უმატებდა ხმას; ბოლოს აღტაცებული ხარხარი აუტყდა.

სამი კვირის შემდეგ გაზეთის წვრილ ცნობათა შორის დაბეჭდილი იყო შემდეგი: „გუმინ პოლიციის მიერ ნაწილში, ნავთის მწარმოებელ №-ის სახლში თავი მოიწაშლა კარბოლის სიმკვით მოახლე ქალმა ე. გ.მა. პირველ დახმარების შემდეგ ავადმყოფი ქალაქის სამკურნალოში გაიგზავნა“.

ლალიონ.

ბ. გ. ზღანოვიჩის მოღვაწეობის ერთი ნაკლთაგანი (წერილი რედაქციის მიმართ).

«კაცთ-მოყვარე, ნიჭიერი და ენერჯით სავსეა», მითხრა ერთმა ნაცნობმა ბ. ზღანოვიჩს. ამ აზრის არის იმაზე საზოგადოების მეტი ნაწილი. არ უარყოფ, შეიძლება მართლაც ნიჭიერი და ენერჯით სავსე იყოს, მაგრამ რაც შეეხება მის კაცთ-მოყვარეობას, ამის შესახებ ნება მიბოძეთ ჩემი აზრიც გამოვთქვა.

ჯერ ვიდეკ ვგზამენები არ მქონდა დასრულებული, რომ მანგანუმის მწარმოებელთა საბჭოსაგან, რომლის თავმჯდომარეც ბ. ზღანოვიჩია, მივიღე წერილი, რომლითაც ჭიათურის ქსენონის ექიმად მპატიებდენ; ამასთანავე მეთხოვდნენ, რა ჯილდოს დაეჯერებოდნენ. მე მოვიტოვე ის ჯილდო, რასაც ჭესეთის საერაობა ქსენონებში აძლევდნენ ექიმებს. «ე. ი. თვეში ასი მანეთი და ბინა-თქო», ვწერდი მე, რასაკვირველია, სახეში მქონდა, რომ «ბინაში» შესვლაც იკუთვნებოდა თავის-თავად, მისამსახურეც და ნაკითხვ. საბჭო, დათანხმდა რა ჩემგან მოთხოვნილ პირობას, სული ჩასტოვდა ჩემი წერილის გამოურჩევლობას, მიატყნია ყურადღება სიტყვებს მხოლოდ გარეგანათ და არც შემო მომცა. არც მომსახურე და არც ნაკითხ. ჯერ-ჯერობით საბჭომ მომიხინა მხოლოდ ორი ცივი ოთახი, რომლებშიც ყოველ კუთხიდან ქარი გადი-გამოდიოდა. მე, რასაკვირველია, პროტესტი გამოვაცხადე, მაგრამ ამოდ. შესას არ მაძლევდნენ, ვერც ჩემი ფულით ვეღულობდი საშინელი სიძვირის გამო, და სიცივისაგან ატანდასებული მერცხინობას ვეღარ ვასერებდი. ბოლოა ჩემი საბჭოსთან შესის თაობასე, მიწერ-მოწერა ამის შესახებ, სწორეთ სასაცილო იყო, სამწუხარო რომ არ ყოფილიყო. ტყვილა ვარწმუნებდი საბჭოს, რომ, თუ ექიმი არ მეცადინობს ან ვერ მეცადინობს, ეს მავნებელია მისი ავადმყოფებისათვის, ტყვილა ვამტკიცებდი, რომ ჩემი უშეშობა თვით საბჭოსათვისაც საზარალო იქნებოდა კონომიურად, რადგან ავდილი შესაძლებელი იყო გავრცელებულიყო და თვით მე გავმსდარყოფილიყავი. ამგვარ ჩემ წერილებზე საბჭოს აღბად ღიმილი მოდიოდა. ბოლოს, როგორც იქნა, დამინიშნეს გომეორპტიური დოზა შესისა, დღეში რვა ჰატარა მორა.

ეს წერილმანია, მსხვილმანი აწი იყურეთ. საქმე ის არი, რომ საბჭოს უნდოდა ჩაებარება ჩემთვის ისეთი ადგილი, რომელზედაც მას არავითარი უფლება თურმე არ ქონდა. ბ. გ. ზღანოვიჩმა ამის თაობაზე აი რა მითხრა: «მართალია, იურიდიულად ჭიათურის ქსენონი ჯერ გუბერნიის სამმართველოს საექიმო განყოფილების ხელშია, მაგრამ ჯერ ერთი, მწარმოებელთა გრება თხოულობს, რომ ეს ქსენონი მწარმოებლების ხელში გადავიდეს, ასე რომ ესლანდელი მდგომარეობა გარდამავალია, და, მეორე, თვით გუბერნიის ექიმი დამხიროდა, რომ თუ ჩვენ დავიჭირებთ ჩვენს ექიმს, ქსენონი ფაქტიურათ ჩვენ გადავკვებოდა. მართალია, იურიდიულათ ტერმინები იქნება ქსენონის მმართველი, მაგრამ რადგან მას დრო და

მოცალბა არა აქვს, ფაქტიურად ქსენონი შენს ხელში იქნება». შემდეგ ამისა გამოვცხადე საექიმო განყოფილებაში. თვით გუბერნიის ექიმი ვერ ვნახე, რადგან ჭესეთში წასულიყო. მისმა მოადგილემ ბ. ტრანშმა მითხრა, რომ გუბერნიის ექიმს შესახებ სხეული კითხვისა კრინტიც არ დაუძრავს ჩვენთან. ჩვენ ვცნობთ ჭიათურის ქსენონის ექიმთ მხოლოდ ტერმინების, ვასუსისმგებელიც ის არის და სხვა ექიმთ: არავითარი საქმე არა გვაქვს. შემდეგ ამისა ბ. ზღანოვიჩმა მიჩნია მიმერათა თვით ტერმინებისათვის. ტერმინებიც ის მითხრა, რაც სსკებმა, ე. ი. გუბერნიის ექიმს მაგ საგანზე ჩემთვის არაფერი არ უთქვამს, თუმცა ვი მჯერა, რომ თქვენ და ზღანოვიჩი ტყუილს არ მეუბნებითო. აი ამ დღიდან იწყება, მკითხველთა ნამდვილი ამბავი.

ბ. ტერმინები ჩამაბარა მხოლოდ ფერშლები, რომელთაც გამოვცხადე, რომ, თუმცა მეც უნდა დამმორჩილებოდნენ, მაგრამ თავის უფლებაზე არც ის იღებდა სულს, რადგან ვასუსის მკებელი ის იყო. ფული ვი, ეს უმთავრესი ნიშნი და საშუალება უფლების განხორციელებისა, თავის ხელში დაიტოვა.

შეგუდექი ჩემი მოვალეობის ასრულებას, მაგრამ ვაი იმისთანა ასრულებას. ბუერი რამ საშინელი მინასავს, მკითხველო, ისეთი, რომ ბუერს სიზმრადაც არ მოსიზმრებია, მაგრამ იმ დროს რომ ჭიათურის ქსენონი იყო, მისებრ საშინელი რამ გამოგონია ვი, მაგრამ ნახვით არ მინახავს. რა იყო, რა! ჯოჯოხეთის ძალი რომ ერთათ შეერთდნენ, უარესს ვერას წარმოადგენენ; საზურობილზე ათას-წილ უაჯისი, ავთიმოფების საზურობილზე, აჰ! ეს სიტყვები ვერც ერთი ვერ გამოსატყვენ მისს, რაც იყო მშინ ჭიათურის ქსენონი. დავიწყეთ ალწერა. ძირს იატაკზე ტალსი, მალა ჭერზე და კედლებზე საშინელი ჭუჭუი და სიბინძურე, ბუსრები დამსკლარი; დავანთებდით თუ არა ცეცხლს, ოთახებში ისეთი საშინელი კომლი დადებოდა, რომ ძლიერ მაგარი კაცი უნდოდა, ორ მინუტს გაქმლო. დაუმატეთ ამას საშინელი სუნი, რომელიც ადიოდა ოთახებისა და თვით ავთიმოფების ჭუჭუისაგან. ავთიმოფებს, რომელთა რიცხვი იყო ოთხიდან ექვსამდე ყოველდღე, არ ქონდათ არც ქვეს-საგებ-სახურავი, არც საცვლები. მონძებში გამოხვეულები, თითქმის შიშვლები, ჭუჭუით გაკლიონილები საცოდავთ ევარნენ ჭუჭუით გაშვებულ ტასტებზე. მათი ქვესაგები იყო მხოლოდ შავი მწვირით სავსე ჭილოფები. მთელი სხეული ავთიმოფებისა, იმათი მონძები, ჭილოფები და მთელი მიდამო, სადაც ვი ავთიმოფები იწვნენ, მთლათ დაფარული იყენ — ოჰ, საშინელება! — მკებნარებით! ოთახებში იდგა იმისთანა საშინელი სუნი, რომლის მსგავსიც მხელათ თუ იქნება სადმე. რაც შეეხება სასამელ-საჭმელს, დილა-სადამოს ცალიერი გამოსარმული «ჩაი» და უკანასკნელი სარისისის ზური, სადილათ მხოლოდ უკემური «სუში». არც ღვინო, არც რძე, არც სხვა რამე. ხანდახან შესვლაც არ ქონდათ ზამთრის სიცივეში. ერთი სიტყვით, ქსენონი წარმოადგენდა საშინელებათა საშინელებას. დანტეს კალამი რომ მქონოდა, ჩემი ალწერალობისთანა უფრო საშინელი ადგილი არ იქნებოდა მის ჯოჯოხეთში.

ერთი სიტყვით, ჭიათურის ქსენონი წარმოადგენდა სიკვდილის ბუდეს; მაგრამ მე რა უნდა მექნა, როცა ჩემ ხელთ არა იყო-რა. სალხი მე მამტყუნებდა და მემტყებოდა, კონათ, ვითომ მე ვიყუვი დამნაშავე.

ამგვარი საშინელების წინააღმდეგ მე არ შემიძლო არ

გამეცხადებია პროტესტი, არ შემოდო გუგუნილთ ვუოფი-
ლიუა. მე ვქადაგებდი ქსენონის გუმიკობისობის სსწიროკ-
ნას უეკლგან და არაიას არ ვუფიციკენ მის მდგომარეობას.
ამას გარდა თითქმის უოველ დღეს ვუტყვიანდი საბჭოს მო-
სსენებას, მაგრამ ჩემ მოსსენებებს საბჭოში მხოლოთ ნომრ-
ვლენ და მაიფუჩენებდენ-სოლმე. არაერთი დონე არ იმია-სა-
ბჭომ, რომ ქსენონის სსქმე გუმიკობისება. საქიმო განყო-
ფილებაშიაც სშარათ გამოკცნადდი სოლმე. მაგრამ იქ ჩემგან
არც კი უნდოდათ მოკსმინათ რამე, რადგან პასუხის-მგებე-
ლი ექიმი არ ვაიყო. შემდეგ ამისა ჭიათურის ნოქრებმს და
წერილმა მწარმოებლებმა (არც მისცილებმა, რომელთაც თავი-
სი მეცლის მეტი არც ახსოვთ რა) მიჭმბრთეს თსოკით ვა-
კასიის მთავარ ინჟენერს შოსტაკს, რომელსაც ექვემდებარებინ
სამეწველო ქსენონები.

შოსტაკმა დათვალეჩა ქსენონი და წარუდგინა გუბერ-
ნატორს პროტოკოლი. ამას მოჭყვა ქსენონის ეკონომიური
გამგეობის გადმოსვლას საბჭოს ხელში. «ქსენონი ფაქტიურათ
ახლაც ჩვენს ხელშია», ბმანა ბ. ზდანოვიჩმა. მაგრამ ის კი
არც თქვა, რომ არც ბ. ზდანოვიჩს და არც მის ამხანაგებს
ამისათვის თითიც კი არ გაუნძრევიათ. მათ მიენიჭათ უფლე-
ბა ისე, რომ მათ არც კი გაუგიათ, მხოლოთ პირის გაღებს
დასტირდათ, ლუგმა კი სსხამ მიწოდა.

უეკლამას მოჭყვა ჩემი უმართლოთ სამსახურადან გა-
დადგომა. ჩემი დანაშაულობა მხოლოთ ის იყო, რომ ვცდი-
ლობდი ქსენონის გუმიკობისობას.

ბ. ზდანოვიჩი მთელი მაშინდელი საბჭოთურთ მე მიმ-
ხნია დამნაშავეთ მიტომ, რომ მოელი ოთხი წელიწადი, ე. ი.
დღიდან თავისი დასასებისა, ჭიათურის ქსენონი სსენებულ
მდგომარეობაში იყო, ფული მრეწველების ისარკებოდა, და
საბჭომ კი არ მიიღო დროზე შესაფერი ზომები სსქმის გა-
უმჯობესებისათვის. თუ არ ვმაროდა ის ფული (5.000 მანე-
თამდე), რომელსაც საბჭო აძლევდა ქსენონისთვის საქიმო
განყოფილებას, საბჭო ვაღდებელი იყო რამოდენიმე კადეკ
დაქმნებას, თუ ვმაროდა და ნება ჭქონდა მოეთსოვა, მისი
ფული რიგინათ დასარკულიყო. კვენსანი იმ ვადმეოფები-
სა, რომელნიც უწალოთ ისოტებოდენ, დიდხანს იღადადებენ
ბ. ზდანოვიჩის და მისი ამხანაგების წინააღმდეგ.

ექიმი ვასილ წერეთელი.

1901 წ. 14 მაის.

მცირე შენიშვნა.

თუმა ცხარებად დიდი ნაბიჯი წასდგა წინ, განათლება
ღრმით ივიდებს ფესვებს ხალხში და დაბაღმა ხალხმა თავისი
ვიანობა შეიგნო, მაგრამ, სამწუსართ. არ შეგვიძლია არ აღ-
ქნიშნოთ ერთი გარემოება ხალხის იმ ნაწილისა, რომელიც
ჩამორჩენაა ამ პროტესტს და მცირეოდნობაც არ ეტანება გან-
ვითარებას. მიხედი ამისა ბუჩია, მაგრამ ჩვენ აღნიშნავთ
მხოლოთ მცირეოდენის. გადაგხედოთ აქაურ წერილმან სავს-
როებს: საზღაფებს, უკაცხაებს, საბმეკებს და თვით წიგთ-
სავსტროებსაც, რომელთა პატრონებს თავი სსოვადო მო-
ღვაწეობათ მოაქვთ; და ვინც ცოტათ თუ ბუერათ დაჭკობრება
ზემოსსენებულ დაწესებულებებს, ადვილათ წარმოადგენს, თუ
რა მდგომარეობაში მოსამსახურენი, უმეტესათ კი ბავშვები
12—16 წ. დილის 6 საათიდან ღამის 12 სათამდე, ზოგ
ადგილას ვიდეკ მეტს, მიღს და მოსვენებას ვერ ედიხებიან,
რომელთაც, თუ მეტი არა, შვიდი ან რვა საათი თავის ნება-

ზე მიღი და მოსვენება ეჭირვებათ. განსაკუთრებით სსწიროკ
მდგომარეობაშია «ზადვლებში» მოსამსახურე უმსწიფეობით
მელთა უმიღობას და მოუსვენრობას ვიდეკ ზედ ერთვის ად-
გილობრივი ცუდი მოწობილება, სიბნელე და სიხსტე. ერთ
ასეთ «ზადვალში» შემთხვევით შექსვი არა სსწიროკ მო-
კლესას. მთელი ღამის უმიღობით თვალ-დაწითლებული და
დაქანცული ბავშვი. თუკებით ხელში, შადიოდა სამსახურელ-
საკენ. მოქანცული ბავშვის მოძრაობა არ მოქონა მზარეულს
და, როგორც უფროსმა, ორი-სამი უთავაზა კისერში თავისი
გაქანილი ხელი; სწორეთ ამ დროს დასლიდარმა ჩამოუარა
და თავისი შსამინი და აუღობრული სიტყვებით იმანაც შე-
ჭბლიადა. ემსწილმა სსწიროკი ქეთინი მორთო. მარტო ეს
მიანც არ ვამრეს და სსწიროკი გამოიღაშქრა სსცოდავ უმა-
წილზე. წამოდა ფესზე და წელზე ხელ-დაჭკნით დაიწყო:
კა! რა მკვდარი რამ არის და! ისე მიათრეს ფესებს, თითქო
მისი არ იყო, რაღა!.. და სს. კადეკ ბუერი რამ უწმარე
სიტყვება. ასეთებს სსვკაცანც ბუერს შესვლებით და უეკლასა-
თვის ცნადი და ადვილათ წარმოსადგენია, ასეთ პირობებს
ბავშვის ვანმართელობაზე და გონების განვითარებაზე რა
გავლენა აქნება და ან კადეკ რა უნდა დარჩეს ის ბავშვი შემ-
დეკ. იმედა, უურადლებას მიანეობს ამ გარემოებას, ვისიც
კერ არს.

ს. ყ—ლი.

რედაქციის განცხადება:

ვაცხადებთ ხელის-მომწერთა საუურადებოთ,
რომ, ვისაც ხვედრი ფული არა აქვს შემოტანი-
ლი, მოძავალ ნომრიდან «კვალი» აღარ ვავეკსავენებ.

რედაქტ.-გამომც. ან. თ.-წერეთლისა.

გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ა ნ ი.

თფილისის კერძო სამკურნალო
მაკურნალის მ. გედეგანიშვილისა

(კურო, ნიკოლოზის ქ., სახლი სავინაშვილისა, № 21).

ტელეფონი № 247.

ავადმყოფებს იღებენ ყოველ-ღღე, კვირა ღღეებს გარდა.

და ღღეთ:

- კ. ა. ჭიჭინაძე — კბილის სნეულენანი, 8—10 საათ.
- მისიელ გუდეგანიშვილი — ნერვებისა და წამლობა ელე-
ქტრონით — 9—10 საათ.
- ნ. ა. მუღინი — ყურისა, ყელისა და ცხვირისა — 11—12.
- ა. ვ. ახალშენიშვილი — კბილის სნეულენანი 10—12.
- ა. ნ. შატლოვი — თვალისა, 11—12 საათ.
- ექიმი ქალი მ. ს. ბაქრაძე — ბავშვებისა, 11—12.
- დ. ა. გუდეგანიშვილი — ნერვებისა და შინაგანი, 1—2.
- კ. ღ. მარკვიჩი — საქირურგო, 1¹/₂—1¹/₂ საათ.,
სამშაბათობით 3—2.
- ა. დ. ბუკთაბუკვი — სიფილისისა, კანისა და საშრ-
დესი 1¹/₂—2 საათ.

ს ა ღ ა მ ო ბ ი თ:

- ა. ნ. თუმანიშვილი — დღეთა სნეულენანი, 5—6.
- ა. ა. ბელგოვლოვი — შინაგანი (სტომაქის ავადმყოფ-
ფობანი) და მიკრო-ქიმიური გამოკლეგენი, 5—6 საათ.

კ ვ ი რ ა ო ბ ი თ:

- გ. გ. მადლასვილი — შინაგან ავადმყოფ., 10—12.
- სამკურნალოს აქვს საწოლი ოთახები. ფასი რჩივა-
დარიგებისა 50 კ, ოპერაციები — მორიგებით. კრაოტი 4
მ. ღღე და ღამეში. ერთი კრაოტი ღარიბთათვის უფასოა.